

Et bofællesskab skæres til

Bofællesskabet på den gamle savværksgrund i Jystrup

Redigeret af Steffen Lenschau-Teglers
Lokalhistorisk Forening for Jystrup og Valsøllille

Et bofællesskab skæres til

Hvordan organiserede de sig, og hvordan gik deres projekt?

Hvad betød det for Jystrup, at der i 1984 på én gang kom

41 nye borgere og 28 børn til byen?

Indlæg fra 11 tidligere og nuværende bofæller

Redigeret af Steffen Lenschau-Teglers

Udgivet af

Lokalhistorisk Forening for Jystrup og Valsølille 2011

Bogen er udgivet via Books on Demand 2011
Trykt med Century Schoolbook
Grafisk opsætning: Anna Enø
ISBN nummer (FÅS HOS PIA VISCOR))

Indhold

side 6	Forord
side 7	Bofællesskabet som idé
side 9	”Vi bygger ikke for evigheden, men 20 år skulle det da nok kunne holde...”
side 19	Sådan styrer vi Jystrup Savværk
side 26	Fællesspisningen
side 31	Vedligehold og arbejdsdssøndage
side 33	Det kan bofællesskabet bruges til
side 45	Ikke alt er fred og idyl
side 49	Indslusning til bofællesskabet
side 54	Da bofællesskabet kom til landsbyen
side 58	Et boffer-barn vender hjem
side 62	De sidste af de gamle
side 64	Livet efter bofællesskabet
side 66	Et mylder af gæster – cohousing USA
side 66	Bilag

Forord

I juni-juli 1984 flyttede 21 familier med 28 børn i alderen 1-15 år ind i det nyopførte andelsbofællesskab Jystrup Savværk – opkaldt efter det gamle savværk, der havde ligget på grunden tidligere. Forud lå fire år med forberedelser af projektet. Forventningerne var høje, stemningen euforisk. Dengang var mantraet ”at komme hinanden ved” og ”lave noget sammen.” Nu har Savværket eksisteret i godt 25 år, og en gruppe af nuværende og forhenværende bofæller har med støtte fra Lokalhistorisk Forening for Jystrup og Valsølille syntes, at det kunne være interessant at beskrive, hvordan vi organiserede os, og hvordan det så gik.

Det er klart, at der ikke kan gives et entydigt svar. For der gives næppe nogen objektiv sandhed, når man skal beskrive et samliv mellem 50-60 mennesker over en lang årrække. Men vi har i denne bog prøvet at indkredse de elementer, der indgår i vurderingen af bofællesskabet som boform og ramme om menneskers liv gennem et kvart århundrede.

Hellerup den 20.2.2011

Steffen Lenschau-Teglers,
redaktør (bofælle 1984-2006)

Bofællesskabet som idé

Af Steffen Lenschau-Teglers

bofælle 1984-2006

Det begyndte med ungdomsoprøret sidst i 60'erne. Nedbrydningen af de gamle autoriteter skabte en stor følelse af fællesskab og sammenhold blandt den yngre og mere progressive del af befolkningen fortrinsvis på venstre side i det politiske spektrum. En af konsekvenserne blev en ny boform – kollektivet – hvor en halv eller hel snes mennesker flytter ind i en gammel kæmpevilla, en gård eller lignende og lever sammen med fællesskab om alt – også økonomien. Friheden var i teorien total, men det viste sig hurtigt i praksis, at nogle var mere frie end andre. I løbet af nogle år blev det meget tætte samliv for meget for mange af pionererne. Men tanken om fællesskab havde de stadig, måske i en mere modereret form, og samtidig bredte tanken om fællesskab sig fra de oprindelige grupperinger ind i det progressive borgerskab, som også havde lyst til mere fællesskab, end det giver at bo i parcelhus eller lejlighed.

Svaret på dette nye behov for et ”kollektiv light” blev bofællesskabet, hvor man har sin individuelle bolig, men lever samlet i et tæt-lavt byggeri med fælleshus til fællesspisning, fester og andre aktiviteter. Man har sin private økonomi, men deles om udgifter til vedligeholdelse, fælles aktiviteter mv. Mulighederne for fælles aktiviteter er talrige, kun beboernes initiativ og fantasi sætter grænsen.

I løbet af 1970'erne og 80'erne skød et betydeligt antal bofællesskaber op rundt om i landet. Nogle baseret på en idé som f.eks. vedvarende energi og miljøbevidsthed, andre på landbrugsproduktion, økologi

og selvforsyning. De fleste handlede dog om at få fællesskab ind i dagliglivet og ”komme hinanden ved”. Så gik trenden igen mod det private, parcelhuset og ejerlejligheden blev sagen, indtil den store kollaps på ejendomsmarkedet begyndte i 2008. I dag nævnes ordet bofællesskab mest i forbindelse med forskellige svage grupper i samfundet, der ikke kan bo alene, eller olde-koller.

**”Vi bygger ikke for evigheden,
men 20 år skulle det da nok kunne holde...”**

Af Mogens Heering

bofælle 1984-2005

20 år er lang tid, når man hver uge i årevis sidder til møder med arkitekten for at få detaljerne i det kommende byggeri til at falde på plads. Men lidt chokerede blev i nu alligevel over ovenstrående udtalelse fra Jens Arnfred, vores guru og arkitekt. 25 mio. kr. og så kun 20 år ?

Her 27 år efter står huset jo endnu, og måske må vi sande, at der var en lidt dybere mening med den bombastiske udtalelse. For det, der i mange år var den helt ideelle bolig for os, begyndte jo efter 10-15 år langsomt at blive ændret, foreløbigt kulminerende med den store ombygning i fælleshuset sådan ca. efter 18 år.

Et bofællesskab er ikke bare et hus med de basale funktioner, men en levende organisme, som også fysisk formes af de folk der bor der og den tid, de lever i. Betonen består, men resten ændrer sig... heldigvis.

”Skide vær’ med hvad det koster, bare det ser billigt ud !”

Sådan går rygtet, at Vandkunsten skulle have udtalt, før vi kendte dem. Men den gik ikke med os. Priserne skulle holdes under grænsen for støttet andelsbyggeri, og det kom i sidste ende til at præge byggeriet både med hensyn til løsninger og materialer.

Visionerne var ellers store også med hensyn til materialer. I idéoplægget stod der at læse: ”Materialer anvendt udendørs og indendørs skal være robuste naturmaterialer i vedligeholdelsesfri og æstetisk tiltalende udførelse.” Økonomiske hensyn bør imidlertid spille en rolle ved valg af materialer.” Den sidste tilføjelse var fremsynet, skulle det vise sig.

Prisen blev holdt, men det kostede blodigt, i bogstavelig forstand. Talrige er de splinter der er blevet hevet ud af fødderne, da gulvkvantiteten faldt drastisk, og man kan vel diskutere, om

asbestholdige eternitplader ude og inde, gips, beton og pandeplader nu også levede op til idéoplæggets vision.

Meget symptomatisk var det så, at arkitekterne midt i de vilde besparelsesrunder stædigt holdt fast i de store linjer. Det gjaldt bl.a. de store zinktagrender, som kostede en mindre formue. Og på et tidspunkt kom der en ekstraregning, fordi arkitekterne efter at byggeriet var gået i gang fortrød, at den ”takke” sky line var blevet sparet væk til fordel for en lige linje. Diamantsaven måtte i gang med at skære betontrekanter af, trods vore protester. Men som Jens Arnfred skrev til os: I kan råbe og skrike så meget I vil, det bliver som jeg siger. Brugerstyret byggeri...min bare røv...sagde vi dengang!

Og hvordan gik det så?

Det gik. Godt.

Huset fungerede. Alle var enige om, at det var godt, Vandkunsten holdt fast, både mht. tagrender og den takkede skyline.

Og materialerne viste sig at være nemme at have med at gøre, når der skulle repareres. Der var ikke noget, der ikke kunne findes i Silvan (eller hvad det hed dengang), og specielt dyrt var det jo ikke. Vi kunne også lave det meste selv, det kostede indimellem en bullen finger, en knust albue og nogle forfærdelige klamphuggerløsninger, og måske nogle asbestlunger, før vi begyndte at bruge støvsuger, og måske når vi skar i dem. Men alligevel.

Det var faktisk sådan, at der ved budgetmøderne hvert år var nogle der mente, at nogle få tusinde til at vedligeholde enogtyve boliger var rigeligt. Det var så ikke helt rigtigt, trods alt.

For efterhånden voksede udfordringerne. Tagpladerne revnede flere steder, vi havde ofte vandindtrængningsproblemer, loftet i fælleshuset dryssede ned i maden, der kom huller i de udvendige gipsplader, og yderdørene skallede af. Der blev opdaget forskellige

mærkelige fænomener, bl.a. kunne man kigge ud i det fri omkring nogle af stikkontakterne. En kombination af materialevalg, mangelfuld udførelse og ikke mindst en noget tilbagelænet holdning til behov for løbende vedligeholdelse.

Vedligeholdelsesgruppen lavede en manual. Den var rigtig flot, med årsplaner, toårsplaner, tiårsplaner, budgetter og det hele. Samvittigheden blev renere, men manualen blev vist aldrig rigtigt brugt til noget. Men den udvirkede dog, at der kom nogle flere penge på bordet, og langsomt begyndte en egentlig renovering af skader. Døre blev skiftet, dele af taget lagt om, og i det hele taget kom vi op i omdrejninger og fik klaret problemerne, når de opstod.

Firser-individualismen bredte sig

Efter at have siddet i rundkreds i nogle år, fyret en fed, drukket en masse bajere og klimtet på en guitar, begyndte firserne at æde sig ind på os, og pludselig opstod der ønsker fra enkelte super individualister om at tilpasse deres bolig til en mere tidssvarende standard. I begyndelsen var det helligbrøde. Men inderst inde var mange af os jo ikke længere til træfinérkøkkener, 5. kvalitets gulve og kedelige badeværelser, hvor vandet løb den forkerte vej. For ikke at snakke om manglende lys og udluftning på hemsene. Så der blev lystigt lavet ovenlysvinduer, fliser på badeværelserne, nye køkkener med opvaskemaskine. Flere fik lagt gulve om. Enkelte gik endnu videre og fik både lagt gulve om, lavet helt nye badeværelser og rev vægge ned.

Det gik helt grassat, da de to boliger, der stødte op til værkstederne, med nogle års mellemrum fik lov til at lave luksusboliger på 120 kvm (et uhørt kvadratmeterfrås) ved at lave 1. sal på værkstederne. Den var s'gu lidt svær at sluge for de familier, der krøb sammen på noget nær det halve, og janteloven stak hovedet op, men med den for bofælleskabet så typiske pragmatisme blev det konstateret, at "det

jo var en oplagt god idé”, og på det tidspunkt var det svært ikke at udnytte muligheden for at skabe nogle større boliger, og dermed øge diversiteten i boligudbuddet.

Det gik fint nok i SØ gangen, men efter nogle år syntes Tina og Søren i nr. 5, at gulvet over værkstedet gyngede noget. De fingernemme mandlige beboere gik straks i sving for at lægge en ekstra bjælke ind under gulvet, men opdagede til stor rædsel for alle, at skimmelsvamp havde spist 2/3 af alle bjælkerne, og Tina og Søren og før dem Iben og Kern og 3 børn praktisk taget havde været på vej til at styrte fra køkkengryderne direkte ned til symaskinerne. Heldigvis dækkede forsikringen, så de nuværende beboere kan tage det helt roligt.

Det var ikke så svært at acceptere individuelle løsninger i boligerne, så længe huslejen ikke nåede skyerne. Det var straks sværere med de individuelle løsninger som greb ind i byggeriets fremtoning uden for den enkelte bolig. De første spæde oprørstendenser blev stoppet (som da et vindue på en altan blev malet rødt!), og en række mere eller mindre fantasifulde udbygningsprojekter blev ikke godkendt. Men enkelte gik igennem. Gangene ændrede karakter da den såkaldte togvognsløsning blev accepteret på en bolig i hver gang, dvs. at hakket ind til indgangen til baghusene blev inddraget i boligen. Helt grænseoverskridende blev det, at der blev bygget ”høj pande” på nr. 18, noget som var helt i modstrid med byggeriets profil, men som gled igennem fællesmødets uprofessionelle filter. Men trods dette står byggeriet som helhed stort set intakt som det blev bygget. Og det er flot.

Slut med ”nix pille” mentaliteten

Det var euforisk at flytte ind i det hus, som vi havde arbejdet med i 4 år, og opleve at det fungerede. Derfor, og fordi vi betragtede det som helligbrøde at pille ved noget som helst, skete der absolut

intet de første mange år. Men tiden gik, og vores frygt for at træde arkitekterne over tærne kom så meget på afstand, at vi vovede os ud i at lave noget af det om, som vi i mange år havde haft lyst til. Det startede i det små, med ombygning af børnerum og indretning af lejligheden i fælleshuset.

Men vi blev dristigere og formastede os til at male spisesalen gul i stedet for den mørkeblå farve, som huset var født med, og som ikke just lyste op i det betenhul, som spisesalen jo egentlig er. Siden gik vi i gang med bomberummet og værkstederne.

Faktisk øjnede mændene i bofællesskabet ret tidligt, at der var muligheder i de høje lofter som der dengang var i de 2 værksteder i gangene. I grovværkstedet blev der, på vaklende stolper, rejst et dæk i 1. sals højde med adgang via en stige, som lynhurtigt blev døbt Café Høvlen (for nu at sikre stedet for den mandlige del af bofællerne), og dér afholdtes i flere år den årlige julefrokost i bofællesskabets MC forening (Mandschauvinistisk forening).

Og så blev der omkring årtusindeskiftet for alvor rykket i fælleshuset. Rå forskallingsbrædder på væggene, 5. kvalitets gulve i spisesalen og havefliser i opholdsrummet var ligesom yt. Og den store pejs, som vandkunsten i protest mod vores småborgerlige ønske om en pejs havde designet så den fik alle brandalarmerne til at gå, når man en sjælden gang fyrede op i den, måtte det også være slut med. Samtidigt havde vi nu fået så mange erfaringer med køkkenet, som fungerede fint men ikke optimalt, at tiden var inde til en nyindretning.

Dette var grænseoverskridende, og det egentlige brud med vores stædige fastholdelse af det 70'er look som prægede huset (som blev bygget i 83!). Faktisk er det meget sandsynligt, at netop denne store ombygning havde en stor del af æren for, at det generationsskifte, som kom ret kort tid efter, og som vi alle havde ønsket, kunne lade sig gøre. Pludselig fremstod fælleshuset som et tidssvarende, smukt

og funktionelt rum, som må have givet yngre potentielle indflyttere en tro på, at bofællesskabet heller ikke mht. fysiske rammer var gået i stå.

Siden har renoveringen af terrassen, som vi har snakket om i mange år, så fuldført moderniseringen af fælleshuset.

Fra noget værre rod til en smuk park

I forhold til den oprindelige placering oppe på marken, var savværkshullet ikke den ideelle ydre ramme. Vi flyttede ind på en jordmark med et splinternyt bofællesskab, et par eternithaller, det gamle savværk, en rødstensvilla og en garage – alt i fremskredent forfald. Ingen græs, ingen træer. Udover det arbejde der er gjort med at få den beplantningsmæssige del til at fungere, er der også sket nogle mere omfattende ændringer.

Af hensyn til prisen på byggeriet, lejede vi en del af grunden plus den gule hal og villaen i tilknytning hertil af kommunen, indtil vi sidst i 80'erne købte det hele.

Villaen lå foran den gule hal, hvor parkeringspladsen nu ligger.

Den blev brugt til nogle bofæller, som ikke kunne få plads i

bofællesskabet ved indflytningen, altså som en slags bolig nr. 22. Arealmæssigt ren luksus, men til gengæld måtte man finde sig i, at der var iskoldt om vinteren, og røgen væltede ud af væggene, når der blev fyret op. Huset var i så dårlig stand, at vi til sidst rev det ned. I de første mange år lå der også en stor, grå eternithal mellem den gule hal og boligerne 8-9-10. Den kom også væk, da vi overtog kommunens del af grunden.

En helt speciel oplevelse var det at lægge tag på den gule hal. Alt (også stilladsopsætning) blev lavet af bofæller, under kyndig styring af Jørgen Drasbæk, som i parentes bemærket var den eneste af os, der faktisk vidste noget om det. Det var et under at skue, hvordan bibliotekarere, lærere, læger, journalister, socialrådgivere, ingeniører og sygeplejersker i skønt samarbejde bøjede rendejern, tilpassede tagplader, fugede, oprettede tag, vandskurede garagen og satte stillads op. Folk holdt ferie for at kunne være med, og da vi til slut sad på toppen af det nye tag med en kølig pils og kiggede ud over Jystrup, var det en helt ubegribelig følelse af, hvad man kan gøre sammen, når viljen og planlægningen er der.

Stolte bofæller på en selvlagt tagryg. Fra venstre Jan, Stig, Steffen, Karin, Mogens, Jørn og Jørgen

Værket blev så først rigtigt fuldbyrdet her for nylig med den smukke renovering af gavle og facader, nye vinduer og fjernelse af skorstenen. Den har mange gerne villet af med længe, men der var nogle som udnyttede den vetoret, som vi overhovedet ikke havde til at forhindre det, fordi ”den hørte til” (gu’ gjorde den ej!) den gamle savværksbygning.

Og hvad kan vi så lære af det

Der er brugt rigtigt mange penge på at forbedre bofællesskabet, både ude og inde, og ikke mindst på bofællesskabets bankende hjerte: Fælleshuset. Alle boliger betaler over deres husleje et betydeligt bidrag til det. Så udover at forskønne og modernisere den centrale del af bofællesskabet, har prioriteringen af disse betydelige investeringer også understreget den grundtanke, som lå i den originale udformning: At de fælles arealer og faciliteter prioriteres højt på bekostning af de private. Og det betyder, at man ikke bor i bofællesskabet, hvis man ikke vil benytte sig af det. Byggeriet definerer med disse prioriteringer faktisk selv sine beboere. Sådan var det, og sådan er det i høj grad stadigvæk.

4 år og 249 møder

En aften i marts 1980 var seks familier sammen i Slagelse. De så en tv-reportage fra en afstemning om atomkraft i Sverige, men begyndte i stedet at diskutere boformer. Det endte med, at de besluttede sig for at prøve, om det kunne lade sig gøre at lave et bofællesskab. De gik i gang med at finde ligesindede, og det bredte sig som ringe i vandet blandt venner og bekendte. Gradvis voksede gruppen. Man begyndte at lede efter en passende grund på landet af hensyn til prisen, men ikke for langt fra København, hvor mange i gruppen arbejdede. Der blev taget kontakt til arkitekt, ingeniør og advokat. Til sidst også med banker og kreditforeninger. Da vi skulle til at optage egentlige lån insisterede banken på, at alle 21 lejligheder skulle være besat, og at vi skulle hæfte i fællesskab.

Vi holdt møde stort set hver uge gennem fire år for at afklare vores holdninger til samlivet i alle dets afskygninger, for at udrede juridiske og forvaltningsmæssige forhold til kommunen, drøfte arkitektur og indretning i de store og små linjer med arkitekt Jens Arnfred fra Vandkunsten.

På de fire år, der gik før huset stod klar, nåede vi at holde 151 fællesmøder (en del af dem hos Vandkunsten, de fleste rundt om hos hinanden), 63 byggeudvalgsmøder, 14 møder med advokat, 21 møder med offentlige myndigheder samt 2-3 week-end komsammen'er i lejede feriekolonier rundt om på Sjælland.
(Se en sang skrevet af daværende bofælle Helga Ancher efter et stormfuldt møde hos arkitekt Jens Arnfred i Vandkunsten: Bilag 3.)

Sådan styrer vi Jystrup Savværk

af Claus Søndergaard Jensen

bofælle 1995-2010

Bofællesskabet Jystrup Savværk er som udgangs punkt ikke baseret på nogen speciel ideologi, religiøs orientering, politisk eller anden perspektivløs observans.

Dette kunne måske have været en stor hjælp, da mange diskussioner samt en generel usikkerhed, kunne undgås ved blot at slå op i "den store bog" for at finde svaret på et vilkårligt problem, MEN

Jystrup Savværk bygger i sin helhed på en grundlæggende opfattelse af den individuelle bofælle's evne og vilje til at omgås og indgå med andre personer i en sammenhæng, der er udbytterig for fællesskabet og derved også for den individuelle deltager. Respekten for og

troen på, at alle bofæller ønsker det bedste for egen og andres velbefindende i hverdag som fest, er af afgørende betydning for, at hverdagen fungerer optimalt og som konsekvens opfylder visionen i Jystrup Savværk.

Med udgangspunkt i dette grundlæggende princip og i, at alle ønsker at deltage og udføre opgaver, så er det belejligt og opportunt, at der netop i Jystrup Savværk findes opgaver, der vil kunne tilfredsstille alle og enhver, i rigelige mængder endda!

Da opgaverne, eller rettere sagt mulighederne, er mange, vil det være relevant i denne sammenhæng at inddеле disse i et par flydende kategorier efter den funktion, som de overordnet omhandler.

Første kategori er de formelle opgaver, der er nødvendige for at opretholde en andelsbolig forening.

Anden kategori er opgaver, der har stor intern praktisk betydning.

Tredje kategori er opgaver, der hviler dels noget praktisk, men hovedsaglig noget sjovt og socialt

Om end disse kategorier er effektive, er de grammatisk kedelige, hvorfor Bofællesskabet efter endeløs diskussion har valgt den mere friske og moderne betegnelse F-gruppe. Disse opgaver og det tilhørende ansvar tildeles forskellige F-grupper bemandet med bofæller, som har meldt sig til at udføre netop denne funktion. Da mulighederne, som omtalt, er mange, kan man deltage i de specifikke grupper ud fra en given faglig, social eller på anden måde opnået kompetence. Dette forekommer tit og ofte, men som hovedregel er det en spændende interesse, der guider enhver bofælle ind i en relevante F-gruppe. For ikke at glemme det fælles ansvar,

forekommer der ofte et venligt og bestemt tryk/hentydning, således at alle kommer med i en eller flere grupper. Endelig er der de opgaver, der er spontane eller kortvarige, som regel etableret gennem en Ad-hoc gruppe, i hvilke der til tider er kø ved tilmeldingsblanketterne, da disse som hovedregel er sjovest.

Modsat er det desværre også en kendsgerning, at nogle opgaver er mindre attraktive og/eller meget arbejdskrævende, hvorfor der ingen frivillige kandidater findes indenfor disse områder. Årsagen kan være manglende tid, kompetencer eller direkte ønsket om, at nye kræfter skal overtage for derved at modvirke rigiditet i udførelse og holdninger til specifikke indsatsområder. Her etableres et velkendt kollektivt pres, opmuntring og begejstring, når den gennemprøvede frase lyder: ”Jamen så skidt da”, når bofæller for almenvellets skyld påtager en tung uønsket byrde.

Funktionsgrupperne

På nuværende tidspunkt er de specifikke funktionsgrupper opdelt i følgende F-grupper:

Bestyrelsen varetager:

Bofællesskabets formelle ansigt udadtil.

Fungerer som forretningsudvalg.

Forestår formalia ved salg af andele.

Indkalder til fællesmøder, generalforsamlinger mv.

Bestyrelsen er den eneste gruppe, der er formelt nødvendig indenfor andelsforeningens rammer.

Bestyrelsen består af én formand, én kasserer, én økonomiansvarlig, 2 øvrige medlemmer samt suppleanter.

Børnegruppen har opsyn med, børnerum og bl.a. indkøb af gufferier til det årlige ”slå katten af tønden” arrangement ved fastelavn ol.

Gæsterumsgruppen prøver at holde gæsterummene ajour, således at svigermor kan overnatte i sikker afstand af det generiske afkom og de koleriske børnebørn.

Havegruppen prøver at ensrette alle græsstrå samt beordre løvfældende træer til at smide deres blade synkront. Men, hvor dette ikke lykkes, prøver de ihærdigt at få indflydelse på enhver arbejds søndag og her tiltrække arbejdskraft til at få de aktuelle opgaver udført.

Infogruppen prøver at positionere savværket i de situationer, hvor nuværende bofæller har søgt tilflugt i samfundet udenfor, således at nye uvidende og uskyldige samfundsborgere kan orientere sig om savværkets beskaffenhed og organisatoriske krinkelkroge.

It-gruppen er nok den mest effektive og desuden en meget vigtig funktion, hvorigennem næsten alle bofæller færdes dagligt. Uden denne funktion og gruppens selvopofrelse for at holde nettet flydende og hjemmesiden i drift, ville vi være tilbage i stenalderen der, hvor salg af en bolig nemt ville koste en formue i boligannoncer og tage mindst 1 år.

Kunstgruppen står for kontakten til såvel lokale som udenbys kunstnere, der fra tid til anden får lov til at hænge deres billeder op i fælleshuset. Gruppen sørger desuden for at arrangere ferniseringerne.

Køkkengruppen sørger for, at der er fyldt op i lagrene med service, bestik, potter, pander og andet køkkengrej, således at køkkenet hele tiden kan fungere optimalt. Gruppen sørger også for indkøb af basisvarer som mel, sukker, krydderier ol. samt for bordskilte, der markerer, hvor hver enkelt familie skal sidde ved spisningen.

Mad og Måltid er dem, der prøver at sikre kvalitet og lødighed i madplanen både hvad angår økologi, smag og ernæringsværdi.

Særarrangementer er en gruppe, der giver mulighed for at brillere i forbindelse med særlige arrangementer.

Særlige opgaver er en almindelig F-gruppe, der forestår indsamling af materiale om kommende bofæller.

Energigruppen står som garant for, at bofællesskabet året rundt kan få varme i rørene og vand i hanerne. Energi er et område, der gennem det meste af bofællesskabets historie har været udsat for flere ideologiske korstog. Få husker den bondske ”nu er vi flyttet på landet, så skal vi fyre med brænde” tankegang. Det resulterede i, at vi fik et brændefyr, som for at virke effektivt – viste det sig – krævede ansættelse af en heltidsfyrbøder i vinterhalvåret. Så det blev reelt kun brugt nogle få gange. Det blev udrangeret til fordel for en ny – skulle det vise sig – fiks idé: Kraftvarme baseret på en folkevogn ”Polo” motor drevet på naturgas, som ved samme lejlighed blev lagt ind i køkkenet.

Anlægget skulle producere både varme og el til eget forbrug, men det kom aldrig til at køre tilnærmelsesvist så effektivt, som det burde til trods for at enkelte entusiaster brugte meget tid i fyrrummet og leverandøren, Naturgas Sjælland, gav meget gratis konsulent- og teknikerbistand.

Vedligeholdelsesgruppen er de praktiske mænd klub. Her planlægges i bedste ”Byggemand Bobs” stil de talløse vedligeholdelsesopgaver i det store hus. Opgaverne

Sonja i gang med betonblanderen.

prioriteres nøje, så de vigtigste bliver udført først. Det siger sig selv, at der ofte er betydelig uenighed om denne prioritering, således at nogle bofæller altid prioriterer noget omkring egen bolig eller en kaffe og kage pause over at luge eller køre storskrald til genbrugspladsen. Så i praksis er det ikke altid så let at få de prioriterede opgaver udført.

Endelig er der de F-grupper, som opstår ad hoc, og som sædvanligvis indebærer noget sjovt.

Rejse-gruppen er et eksempel, hvor der udarbejdes forslag til nye rejsemål, skiture, kano ture mv.

Andre eksempler er af teknisk art f.eks. forslag til, intranet og fælles digitalt TV.

Afslutningsvis er der de formelle begivenheder året igennem, hvoraf generalforsamlingen er foreningens øverste myndighed.

Ordinær generalforsamling holdes hvert år inden udgangen af marts måned og indkaldes af bestyrelsen med 14 dages varsel. Indkaldelsen sker ved almindeligt brev. Samtidig med indkaldelsen angives dagsorden, som følger de almindelige regler for andelsboligforeninger.

Derudover er der fællesmøder ca. hver måned, som er bofællesskabets højeste operative myndighed i det daglige, samt de faste arbejdsdage som indenfor den sidste dekade er blevet udvidet til at gælde en hel weekend 2 gange årligt.

Fællesspisningen

Af Helle Ploug Hansen (f 1951)

bofælle fra maj 1989 til maj 2006 sammen med sin mand Carl Vad Jensen (f 1951) og deres to drenge Simon Vad Jensen (f 1985) og Magnus Ploug Hansen (f 1983).

Vi var 6 voksne og 4 børn på henholdsvis 10 og 12 år på 'mit' madhold. Vi har 6 madhold i alt, og hvert hold er ansvarlig for aftensmad 6 dage hver sjette uge; fra søndag til og med fredag. Et madhold fungerer fra et skoleårs begyndelse til dets afslutning året efter. Om sommeren er der frivillige madhold. Jeg er altid på samme madhold som min mand. Det fungerer bedst for os. Nu er vores børn så store, at de skal være med 2 dage både til at lave mad og vaske op. I aften kommer de 4 andre voksne fra madholdet hjem til os for at planlægge maden i næste uge. Jeg kan ikke forstå, at det allerede er ved at være vores tur igen, men sådan er det.

Vi har lige været igennem den mest specielle middag i bofællesskabets historie. Jeg kom tilfældigt ned i køkkenet ca. kl. 17.45. Vi spiser kl. 18.30. Her ser jeg fire voksne bofæller løbe forvirrede rundt. En bofælle har åbnet vandhanen og pøser koldt vand ind i munden, gurgler og spyttter ud igen. En anden råber: "Jeg løber hjem og henter en flaske Gammel Dansk". En tredje står bare og ser på stegepanden, hvorpå de sidste frikadeller ligger, mens den fjerde er ved at hælde vodka op til alle. Der er hændt følgende.

I den store elektriske røremaskine har bofællerne kommet hakket kød, æg, mælk osv. til frikadellefars. Efter et stykke tid er farsen klar, formes til frikadeller og steges på panden. Medlemmerne af dette madhold elsker frikadeller, så de har hver stået og spist et par stykker under tilberedningen. Da de sidste frikadeller skal formes, sker der noget ejendommeligt. Ligegyldigt hvordan bofællen med

ansvar for frikadelle stegningen forsøger at forme en pæn frikadelle, er der noget, der stikker udenfor. Til sidst tager hun frikadellen af panden for at inspicere den nærmere. Det, som nu dukker op gemt under farsens overflade, er resterne af en død mus. Man må således gå ud fra at musen – død eller levende – har befundet sig i røremaskinen, da kødet blev hældt i. Nu giver det pludselig mening, hvorfor bofællerne havde så travlt med at desinficere mund, hals og spiserør. Frikadellerne bliver smidt ud, og der bliver ringet efter pizzaer til alle. Jeg går grinende hjem, glæder mig til at fortælle historien til resten af min familie. Da vi lidt senere kommer ned til middagen, møder der os endnu et syn. De 4 bofæller er nu meget berusede. De hænger op af skranken, der adskiller køkken fra spisesal, og de kan kun med besvær, snøvlet tale og fælles hjælp annoncere, at vi i dag, grundet særlige omstændigheder, skal have pizza.

Carl har lige været nede i fælleskøkkenet og hente 2 fortrykte skemaer. Det ene skema har rubrikker til indkøb af kød og fisk, frugt og grønt, mejeri- samt kolonialvarer, således at det bliver så nemt som muligt at foretage indkøbene. Derudover er der også en rubrik til basisvarer. Der er altid en fra madholdet, der checker basisvarerne og hvis der skal købes nyt, betales regningen ikke fra madholdets budget. Det andet skema består af rubrikker med plads til ugedagene, de middagsretter der skal serveres, og de personer, der er på madholdet den pågældende dag. Hver dag er der én fra madholdet, der er ansvarlig kok. Resten af madholdet fungerer som kokkens hjælpere. Dagens kok medbringer altid en flaske vin, samt sodavand til børnene. Det betragtes som en katastrofe, hvis vinen mangler. Det udløser (i de sjældne tilfælde, hvor det sker) at en af kokkens hjælpere fluks henter en flaske vin fra eget lager. Jeg har lavet kaffe og te og bagt en lille tærte. Så bankes der på

døren og bofællerne ankommer, et par af dem belæsset med en stak kagebøger. I dag må vi først lige snakke oplevelsen fra middagen igennem. Herefter begynder vi med at se på hvem, der kan være ansvarlig på hvilke dage, samt hvornår vi hver især gerne vil have en fridag. Vi har hver 2 fridage på en uge, og vi skiftes til at have fri på en fredag. Om fredagen skal vi helst være 5 voksne og gerne et par børn. Fredage er altid noget særligt. Her sørger vi for en lækker hovedret og enten en dessert eller en forret. Og så er der naturligvis kaffe bagefter. I de første år, vi boede i fællesskabet var det absolut ikke 'comme il faut' at servere fisk om fredagen. Det ændrede sig lidt fra sidst i 1990'erne, men selv da vi flyttede i 2006, havde kødretter stadig en særstatus. Det er lidt anstrengende at være på madhold om fredagen. Dels er der de to retter mad, der skal tilberedes, og så er der opvasken. Vi har en professionel lynopvaskemaskine. Hver vask tager ca. 2-3 minutter, og maskinen kan rumme enten ca. 30 tallerkener, 30 glas, al bestikket eller et par fade. Men fredag er der mange fade og mange glas. De allerfleste drikker vin til maden. Vi serverer som hovedregel al mad i fade og skåle, og anretter det pænt på de dugbelagte borde, ikke blot om fredagen, men alle ugens dage. Der plads til 8 personer ved hvert bord, og hver familie sidder sammen med en eller to andre familier. I løbet af et år har hver familie flyttet bord og bofæller 5-6 gange. Vi vælger ikke hvilke andre familier, vi vil sidde sammen med. Det er en udmærket model. En af bofællerne påtager sig at udarbejde små bordskilte til hver familie, og sørger for at en hensigtsmæssig fordeling året igennem finder sted. Udover fredagsopvasken er det også madholdets opgave grundigt at rengøre hele køkkenet, så det er klart til næste uges madhold, der starter om søndagen. Ovn, den store stegepande (til 30-40 bøffer), køleskabet, hylder og vægge, emhætter, røremaskine og ikke mindst køkkengulvet skal have den helt store tur. Mens kaffen og tærten indtages snakker vi om fridagene. Puha, der

er ingen problemer. Vi fordeler os smukt over ugens dage, og der er kun én, der gerne ville have fri om fredagen. Så kommer vi til maden. Vi er to familier med store børn, og vi har også madønsker med fra dem; bl.a. lasagne og fiskefrikadeller. På vores madhold sørger vi for, at ugens retter passer til årstiden, og at vi veksler mellem kød, fjerkræ, fisk og vegetar samt gerne en suppe. Der er én diskussion, som jeg næsten ikke orker. Den handler om begrebet 'børnemad'. Sidste år var vi på et madhold, hvor der kunne komme lidt spændinger, når retterne skulle vælges. Her var der et par familier, der gerne ville have særlig mad til børnene, såsom burgers, pasta med kødsovs osv. Jeg har altid været uenig i denne holdning, men man lærer ved at bo sammen med mange mennesker, at der er forskellige behov, holdninger og vaner, som man må respektere i en vis udstrækning. I år er det bare herligt nemt og vi får komponeret en uge bestående af:

Madhold 4 serverer:
26/8 - 31/8
 Søndag: Amerikansk lasagne + salat
 Mandag: Spinat / porre quiche + gulerodssalat
 Tirsdag: Stegte sild m. nye kartofler + persillesovs + salat
 Onsdag: Hakkebøf m. løg og Hødesovs + agurkesalat
 Torsdag: Casserole m. courgetter og tomat m. ostesauce + flûtes
 Fredag: Indbagt morbrad m. fyldig salat
 Squashkage + kaffe

Tidlig ugemenu skrevet i hånden. Siden kom der fortrykte formularer.

Søndag er også noget særligt for vores madhold denne gang, fordi det er en arbejdssøndag. Da skal vi også lave ekstra god mad med dessert eller forret, samt kaffe. Det bliver således en hård søndag for os. Dels skal vi være på arbejdssøndag, dels skal vi gøre fælleshuset rent og dels lave mad og vaske op. Denne gang er jeg dog så heldig at få fri om søndagen. Da alt er på plads, og vi har skrevet ned hvem der køber hvad ind, tager vi den beslutning, at nogen af os vil gøre rent i fælleshuset søndag aften, mens andre gør det søndag morgen.

Vedligehold og arbejds søndage

af Jørn Hjuler

bofælle siden 1989

Vedligeholdelsesgruppen er en funktionsgruppe som varetager vedligeholdelse af Savværkets bygninger og forestår udskiftning og fornyelse af alt vedrørende bygningerne.

I den forbindelse beslutter og forestår gruppen kontakt til ekstern bistand. Den planlægger arbejds søndage og -weekender, ligesom den foretager fornødne indkøb til vedligeholdelsen.

Vedligeholdelsesgruppen har via konsulent fået udarbejdet en Vedligeholdelses- og energiplan, som udover en 10-årig plan for vedligeholdelsen indeholder en plan for udskiftning/renovering så som: udvendig renovering af Gule Hal - Nyt tag på Grå Hus - renovering af kloak- og regnvandssystem - udskiftning af alle vinduer og yderdøre i boliger og fælleshus - nyt tag på boliger - renovering af alle træfacader - udskiftning af gasfyr og etablering af solvarmeanlæg. Alt sammen skal realiseres i perioden 2009-2010, håber vi.

Fælleshuset blev renoveret indvendigt i 2002.

Arbejds søndag er glædens dag hvor vi smøger ærmerne op og gør de ting, som f.eks. havegruppen og vedligeholdelsesgruppen har set skal gøres. Er der noget du synes skal fikses, så sig det til dem. De laver en arbejds seddel som bliver hængt op i fælleshuset i god tid. Kan du ikke komme, kan du skrive dig på en opgave på sedlen og gøre det på et andet tidspunkt. Regn med at skulle knokle ca. hver 6. søndag. Se i kalenderen på intranettet og på opslagstavlen, hvornår det er.

Arbejdsweekend er Extended Version af arbejds søndag. Af store opgaver har bofferne selv lagt nyt tag på gule hal, herunder repareret og udskiftet rådne spær. Alle bofæller minus én (som simpelthen ikke turde) var oppe på taget for at arbejde. Imponerende. Arbejdet blev klaret på en uge i sommerferien. På samme måde skal vi selv lægge tag på Grå Hus.

Et arbejdssjak under havegruppens ledelse er i gang på arbejds søndag. Fra venstre Hanne, Gerd-Onny, Steffen (med ryggen til), Erik, Iben, Karin og Kern.

Det kan bofællesskabet bruges til

Af Steffen Lenschau-Teglers (bofælle 1984-2006)

En af tankerne bag etableringen af et bofællesskab var, at det ville give os bofæller mulighed for ”at lave noget sammen”. Udover de mere jordnære fælles aktiviteter, som er knyttet til husets drift og vedligeholdelse, havens pasning og al den slags, udviklede der sig mange spændende initiativer og aktiviteter. Mange var engangsinitiativer – en udflugt til stranden en varm sommerdag og den slags – mens andre aktiviteter har fået en mere permanent karakter.

Juleaften

Vi var allerede fra den første juleaften 1984 meget ivrige for at skabe nogle fælles juletraditioner. De første år spiste mange bofæller sammen i fælleshuset med de familiemedlemmer, som de plejede at holde Jul med. Men mange af de yngre bofæller tog i stedet hjem til deres forældre. I løbet af nogle år droppede vi den fælles spisning juleaften, og de hjemmenværende bofæller og deres gæster mødtes i stedet omkring kl. 20 i fælleshuset til juletræ og en løbetur i ”slange” rundt i hele bofællesskabet, mens vi sang ”Nu er det jul igen.” De sejeste mødtes igen i midnatstimen i fælleshuset til en gang snitter, en kold øl og Händels Messias.

Juletræshentning

For børnene var der den traditionelle klippen og klistren julepynt, som blev hængt på det store juletræ, som vi fandt hos en af de lokale juletræsleverandører. Hentningen af juletræ blev en tradition, hvor vi gik i samlet flok til plantagen med juletræer og fandt dels det store

En af de første – måske dén første – udflugt efter juletræer.

fælles juletræ, dels træer til de enkelte boliger. Så bar/kørte vi dem hjem og drak glögg og spiste æbleskiver ved tilbagekomsten.

Find julemanden

For at holde børnene beskæftigede Juleaftens eftermiddag og som en lynafleder for spændingen om aftenens gaver fandt vi på at tage alle børnene med på en gåtur ned til Hvidsø, hvor vi nok mente, at julemanden ville lande med nogle gaver. Der blev lavet papirlygter med stearinlys inden i, og det så stemningsfuldt ud, når hele optoget drog af sted ned mod Hvidsø. En udvalgt bofælle var taget i forvejen forklædt som julemanden og med en sæk fyldt med gaver til hver af de deltagende børn. Han stod bag et træ med gavesækken og udstødte de obligatoriske HO-HO-HOOOO' er og blev så fundet af børneflokkene. Han delte gaver ud og moraliserede efter bedste evne over hvert barn. Så sagde han farvel og glædelig jul og gik ind i skoven, hvor kanen med Rudolf, Stjerneøje og alle de andre rensdyr holdt parkeret. Og så var det ellers om at komme hjem i en ruf. For

der gik hurtigt sport for de ældste børn i at prøve at nå først hjem og afsløre julemanden. Mens det for julemanden gjaldt om at nå hjem, flå kostymet af sig og sætte sig ned i en lænestol med en god bog og et glas portvin og se helt forbavset ud, når børnene kom stormende.

Nytårsaften

Ligesom etableringen af juletraditioner lå det også lige til højrebenet at vi skulle have en kæmpe stor nytårsfest. Madordningen støttede projektet med en uges madbudget, men herudover måtte deltagerne alligevel betale en moderat sum for traktementet bestående af velkomstdrink, forret, hovedret og dessert samt kransekage med mousserende vin til kl. 24 plus natmad. Der blev nedsat et særligt madhold af frivillige, og da det oftest var bofællesskabets bedste kokke, der stillede op, så fik vi nogle kanon nytårs-middage. Således vil den store millennium-middag nytårsaften 1999 for altid stå i deltagernes bevidsthed som en kulinarisk stjernestund i deres liv. Andre grupper stod for udsmykning, velkomstdrink og natmad. Vi begyndte med velkomstdrinks og dronningens nytårstale på stort lærred. Så gik vi til bords, og sædvanligvis

Lærke er gæst på "Saven Bodega" nytårsaften 2009

havde vi under middagen forskellig underholdning, sketches, sange og det navnkundige Dr. Martin show for børnene og andre barnlige sjæle.

Omkring kl. 22.30 gik børnene med onkel Napoleon på patrulje rundt på voldene omkring bofællesskabet og fyrede raketter, hundeprop pistoler og andet af til højre og venstre. Det var oprindeligt fordi, der de tidligere år var tilfælde af hærværk nytårsaften, og vi håbede med patruljen at kunne forhindre det. Det gav i hvert fald deltagerne en stærk følelse af motivation. Siden fik patruljen mere karakter af en rituel handling, da hærværk og lignende hørte op af sig selv efter et par år. Herefter nytårsklokkerne kl. 24, mousserende vin, kransekage og generelt nytårsfyrværkeri. Siden natmad og dans. Alle skulle i princippet deltage i oprydningen næste formiddag, men i praksis kom kun ret få på banen. Der opstod en tradition for at have fjernsynet kørende med først den store nytårskoncert fra Wien efterfulgt af skihop fra Garmisch Partenkirchen og lidt senere en video med Monty Python in Hollywood-showet. For at hjælpe genoprejsningen af bofællerne på vej blev der serveret "Black Velvet" fra køkkenet allerede om formiddagen. Det består af halvt Champagne/mousserende vin, halvt porter og har en undergørende helbredende virkning på et dårligt hoved og tumultariske indvolde. Det var en drink, mine forældre havde lært en gang ved et cocktailparty i den amerikanske

Anita og Steffen var fast makkerpar på arrangementet af velkomstdrinken til nytårsfesten.

Et år var nytårsaftens temaet "Under havet" med plastfolie hen over fælleshuset med ilagt robåd og mange fiskestimer.

ambassade i København en nytårsdag og var blevet meget begejstrede for. Så den introducerede jeg i bofællesskabet, hvor den fik en hel del varme tilhængere, mens andre væmmedes. Nytårsdag endte med, at Jan (Holm Jacobsen) sidst på eftermiddagen serverede biksemad med spejlæg af resterne fra nytårsmiddagen med det sidste af Black Velvet'en til. Og så var det hjem på sofaen! Det med biksemaden udviklede sig med tiden til, at der blev købt særligt ind til det uafhængigt af nytårsmenuen.

Soldaterklubben

En af de store muligheder i et bofællesskab er, at man kan finde nogle at dele sine interesser med, nogen der også bliver begejstret for den samme fikse idé, du selv har fået. Jeg flyttede ind i Savværket med en betydelig samling 25 mm tinsoldater fra Napoleons-tiden. Det var min drengehobby, som havde ligget sørgeligt stille en del år. Der viste sig at være stor interesse blandt de halvstore drenge for at lege med de helt små Airfix soldater i plastic. Så en dag samlede jeg drengene og tog mine gamle soldater frem og en masse bøger med

Anders er helt fordybet i at male sine soldater efter billeder af de originale uniformer.

uniformer og dramatiske bataljemalerier fra Napoleons-tiden. Der var bid! Det blev begyndelsen til soldaterklubben, hvor vi stadig her godt 20 år efter spiller krigsspil én-to gange om året, skønt drengene er blevet til mænd og har fået koner og børn. I alt er vi 15, og der er næsten 100 procent fremmøde hver gang!

Vi fik etableret os i et fællesrum og sad aften efter aften og malede soldaterne efter originale uniformstegninger, som jeg skaffede på Garnisonsbiblioteket. I begyndelsen var det mine gamle umalede figurer, de øvede sig på. Men siden bestilte de selv en masse fra Miniature Figurines i England, og vi fordelte landene imellem dem – England, Prøjsen, Østrig-Ungarn, Rusland, Danmark, Spanien, Portugal, Polen, Bayern og alle de tyske småstater, mens jeg var Frankrig. De fleste af drengene skrev på et eller andet tidspunkt en opgave om Napoleons-tiden i skolen.

Det var et meget intenst malerarbejde, for det er svært at male så små figurer, så det bliver pænt. Men hold da op, hvor er det flot, når

det færdige regiment endelig står opmarcheret på slagmarken klar til heltedåd! Og hvor vi hyggede os undervejs!

I dag har vi over 3.000 figurer – infanteri, kavaleri, artilleri og diverse generaler, prinser, kejsere og feltmarskaller – og vi spiller på 10 plader med et samlet pladeareal på 20 kvadratmeter.

Vi har forenklet det regelsæt, som militærhistorisk selskab Chakoten har udarbejdet for krigsspil efter de forhold, der var gældende under Napoleons-krigene.

Soldaterklubben har to gange været på udflugt til Waterloo og set slagmarken og det spændende 360 graders panorama-museum samt de mange mindesmærker i området.

Så tordner kanonerne. Der er fuld gang i krigen, som fylder hele fælleshusets nedre areal en hel weekend.

Montegufoni-turen

Op til årtusindskiftet bredte tanken om en storstilet fællesudflugt til et spændende sted i udlandet sig i bofællesskabet. Der blev nedsat et ad hoc udvalg, som i første omgang foreslog, at vi alle sammen tog til Phuket i Thailand og fejrede år 2000's komme. Men de thailandske hotelejere blev for grådige, og de oprindelige tilbud, vi havde fået, steg pludselig kraftigt i pris. Så sadlede vi om og besluttede at fejre millennium-nytåret hjemme i Bofællesskabet og så om foråret leje et gammelt slot i Toscana lidt syd for Firenze. Det hedder Montegufoni, og der tog vi ned i marts 2000 – vi var alle med bortset fra et par,

der var i New Zealand på det tidspunkt og en enkelt anden bofælle, som ikke kunne. Den fælles kasse støttede projektet, og vi tog hele vores organisation med os – nogle stod for at arrangere udflugter med frokost i det grønne, andre at foranstalte vinsmagninger og besøg på vingårde/slotte, andre igen skiftedes til at stå for five o'clock arrangementet på den store terrasse med den gigantiske blåregns pergola, som stod i fuld blomst med udsigt over det typiske toscanske landskab med cypresser, vinmarker og små byer malerisk klisteret på lave bjergtoppe i det fjerne.

Det er få gange i ens liv, at en hel rejse med alle dens delelementer ikke blot går godt, men at selv de største forventninger bliver overopfyldt. Turen til "Monteguf" blev en kæmpe-oplevelse, som står lysende klart i alle deltagernes erindring. Der blev sågar skrevet poesi om udflugten, som indgik i underholdningen den efterfølgende nytårsaften (Se bilag nr 4.)

Bade-/grilltur med opera til Stillinge strand

En ting er nøje planlægning og forventningens glæde. Men man skal heller ikke kaste vrag på det spontane arrangement. Således blev der en smælderhed sommerdag behov for afkøling, og hurtigt var en stribe bofæller klar til at køre ud til Stillinge Strand ved Storebælt. Projektet udviklede sig, der blev skaffet bøfkød, griller, kul m.v. samt lavet fælles salater. Og en ghettoblaster med tilhørende opera-cd'er. Enkelte af de ældre og mere magelige bofæller tog klapborde og – stole med og blev siden stærkt misundt af de yngre, som sad og spiste i sandet. Vi badede igennem og spiste middag på stranden i sommeraftenens sidste solstråler til tonerne af ”Så kold den lille hånd er”. Smukkere og mere stemningsfuldt kan det ikke blive. Det var en af de dage, hvor livet virkelig var værd at leve.

Sankt Hans aften

Sankt Hans aften udviklede sig i de tidlige år til en udflugt op til et bofælle-sommerhus i Klint med fælles grill middag og hygge i sommernatten. Siden flyttede arrangementet til et andet bofællehus – også i Klint. Efter middagen gik vi til stranden og tændte bål af medbragte grene og kviste, sang ”Vi elsker vort land...” med flere sommersange og nød udsigten til mange andre bål langs kysten. Hvis da ikke himmel og jord stod i ét, så vi i stedet hastede hjem til kaffen.

Årsfesten første lørdag i september

I september 1984 holdt vi housewarming i Savværket, og siden har hver den første lørdag i september været reserveret ”årsfesten”, hvor familie og venner kan inviteres til fest. Der dækkes op i gangene og smykkes med levende lys og kulørte lamper. Til denne lejlighed laver bofællerne individuelt mad til deres gæster. Ud på aftenen samles alle til dans til levende musik i fælleshuset, bar og munterhed til de lyse timer. I 2009 fejrede vi bofællesskabets 25 års jubilæum, og

en stor del af de forhenværende bofæller var til stede. Det blev en uforglemmelig aften med mange glade gensyn og genopfriskning af gammelt vanvid og muntre påhit.

Fælleshuset er i øvrigt gennem årene blevet flittigt brugt som en festlig og velfungerende ramme om konfirmationer, runde dage, barnedåb, ungdomsfester og megen anden festivitas.

Se to sange om denne festlige aften under bilag 5.

Blå bio

Da vi flyttede ind i Savværket i 1984 var der mange filmelskere blandt bofællerne, og vi måtte se i øjnene, at der var langt til de store biografer. Kunne vi ikke blive selvforsynende med kvalitetsfilm?

Med initiativ fra bofællerne Karin og Mogens Heering blev Blå Bio filmklub stiftet i efteråret 1985, og den var ikke forbeholdt bofæller, men også åben for medlemmer fra Jystrup og omegn.

Vi blev hurtigt op imod 100 medlemmer. Medlemmerne kom på generalforsamlingen i marts med deres bud på, hvad de gerne ville se med udgangspunkt i udlejningsbureauernes kataloger – først til 16 mm fremviser, siden til projektor, vhs og dvd. Herefter sammensatte bestyrelsen det endelige repertoire. Generalforsamlingen var den ene af årets højdepunkter med spisning og kaffe/kage. Det andet var caféarrangementet med skiftende temaer. Fælleshuset blev til lejligheden pyntet op efter temaet, og både drinks, middagen, et foredrag og den efterfølgende film fulgte temaet.

Caféarrangementet gav mulighed for at realisere de vildeste ideer og drømme, som vi i bestyrelsen fik og udviklede sammen. Et år var temaet ”Beaujolais Nouveau” hvor David Nestved forklædt som franskmand kørte sin til lejligheden ombyggede tankbil op foran Savværkets hovedindgang og skænkede den nye vin fra store dunke ud til deltagerne. Et andet år havde vi en Citroen 2 CV inde i fælleshuset til fransk aften med ristede kastanjer. En

Der berømte Hollywood-instruktør David ankommer til verdenspremieren ledsaget af en pelsklædt Eva.

italiensk aften indebar opstilling af en Vespa Scooter, hvor man kunne blive fotograferet med Polaroid kamera med blafrende hår og chiffontørklæde i vinden fra en føntørrer a la Audrey Hepburn i "Prinsessen holder fridag". En mexicansk aften, hvor vi viste "Hjerter i chili", blev støttet af den mexicanske ambassade, som havde to medarbejdere med til arrangementet. De spiste solidt og to gange af middagen, og det tog vi som en klar kompliment til bestyrelsens mexicanske kogekunst. En Tibetaften fik besøg af danske tibetanere og Dalai Lamas repræsentant i Norden, og da Kina var på repertoire havde vi både kinesiske kokke og Mah Jong instruktører. Vi havde også en "verdenspremiere", hvor David og hans kreative fætre havde produceret en lille og stærkt surrealistisk film. Vi arrangerede en entré i en stor gammel Cadillac, som kørte hen over græsplænen op

til fælleshusets haveindgang, og ud steg David og Eva forklædt som amerikansk big shot- instruktør med sin pelsindhyllede diva. Og verdenspressen stod parat med flashlights og tusind spørgsmål, der røg i æteren i lokalradioen.

Blå Bio lever fortsat i bedste velgående, og i dag er Savværkets fælleshus skiftet ud med "Mejeriet" som biograf. Det er en naturlig konsekvens af, at langt de fleste medlemmer er ude fra byen og at Mejeriet er velegnet til formålet. Her behøver bestyrelsen for eksempel ikke flytte borde og stole frem og tilbage i fælleshuset efter hver forestilling.

Ikke alt er fred og idyl

Af Lone Ulholm

bofælle 1984-december 2007

Hvordan håndteres uenighed, og hvordan tages beslutningerne på fællesmødet?

En af de tungeste ting i bofællesskabet – og som adskiller sig væsentligt fra det ”omgivende samfund” og de erfaringer, vi alle har fra andre ”organisationer” som arbejdspladser etc. – er selve beslutningsprocessen på det øverste beslutningsniveau, fællesmødet. Selvom beslutningsprocessen er besværlig og uendelig langtrukken, viser det sig ofte, at omsætningen til handling efterfølgende er hurtig – og meget hurtigere end i andre organisationer. Såfremt det er en rigtig beslutning!

Fællesmøderne er nok derfor også en af de ting, nye bofæller virkelig skal vænne sig til, og gamle bofæller kan blive meget trætte af.

I bofællesskabet oplever man en stor forskellighed både i holdninger, men ikke mindst i forhold til den enkeltes vurdering af hvad der er væsentligt og af stor betydning.

Beslutninger truffet på fællesmødet vedrører hele vores private liv og får dermed også betydning i hverdagen og alle døgnets 24 timer.

Bofællesskabet er vores fælles hjem – og nogle beslutninger, man normalt træffer indenfor familien, træffes på fællesmødet.

Man må tage en professionel debat og være loyal mod demokratiske beslutninger, selvom man er uenig. Det er en bærende norm i vores samfund – og et indpodet element i vores kultur.

Kan det lade sig gøre i et bofællesskab? Ja til dels – men som overskriften også antyder, er det ikke altid fred og idyl, og nogle diskussioner og beslutninger kræver om end ikke blod, så i hvert fald

sved og tårer (ikke kun i overført betydning).

Især i bofællesskabets første år kunne debatten på fællesmøderne være meget følelsesmæssig og personlig – og flere brød hulkende sammen.

Sådan overlever du fællesmødet

Efter næsten 25 års tro tjeneste på fællesmøderne følger nogle kollektive erfaringer, der har medført at beslutningerne oftest bliver lettere – og fællesmøderne hyggeligere at komme til.

1. ”Stik fingeren i jorden” – lad være med at tro, at du kan ændre meget på kort tid.

Stort set alle forhold har været endevendt og diskuteret gennem bofællesskabets 25-årige historie – og med en pragmatisk tilgang og mangeårige erfaringer ”er det det, der fungerer”

90 procent økologi, affaldssortering og max. energibevidsthed er nogle meget holdningsbaserede forhold, og selvom vi alle principielt er enige og mener os meget bevidste, er den udlevede praksis hos den enkelte meget forskellig. Uanset beslutninger på fællesmødet vil der stadig blive vasket kogevaske inkl. forvask og skyllemiddel, en lille rød vask o.l. Der vil ligge pap og papir i den forkerte container, og ”storskrald” vil være placeret på helt uautoriserede steder – og kyllinger fremdrevet uden hensyn til dyrevelfærd vil stadig finde vej til fællesspisningen.

2. Gør op med dig selv, hvad der virkelig er væsentligt for dig at have indflydelse på.

Du kan meget vel have en holdning til al ting – det skal man jo helst have. Men vil du ligge søvnløs og have ondt i maven over en given

beslutning – f.eks. at din terrassedør skal være blå, selv om du helst ville have haft den grå. For nogle betyder det æstetiske udtryk så meget, at en grå dør blandt de blå er et voldsomt stort og dagligt irritationsmoment.

Uddeleger derfor din ”med-beslutningsret” – lad andre, der virkelig brænder for det felt eller har en stor / måske endda faglig indsigt få ansvaret til at træffe en beslutning.

3. Rust dig med tålmodighed og vær parat til at gå på kompromis i de store principielle diskussioner, der berører alle – som f.eks. rygning!

Rygning i de indendørs fællesarealer er en af de ting, der hyppigst har været diskuteret gennem årene – og givet flest knubs. Tilgangen til rygning har ændret sig meget gennem tiden, ligesom andelen af rygere – i øvrigt fuldstændig som udviklingen i samfundet også har. I begyndelsen var normen, at man ikke røg de første 10 min af fællesspisningen – men i øvrigt pulsede løs i fælleshus og gader både til hverdag og fest. Senere røg man ikke så længe der blev spist. Så kom tiden, hvor mange ikke længere røg i den private bolig, men røg i de indendørs fællesarealer.

Og så begyndte rygedebatten også i samfundet i øvrigt, bl.a. med ”hvidbog om passiv rygning” og begyndende landspolitiske diskussioner om lovgivning om rygeforbud.

Vi red med på bølgen – og fik på et enkelt fællesmøde besluttet, at rygning på alle fælles indendørs arealer inkl. gader var forbudt. Problemet var imidlertid, at flere af de inkarnerede rygere ikke havde været med i drøftelserne og beslutningen på fællesmødet. Drøftelserne fortsatte på næste møde, efter at de inkarnerede rygere skiftevis bevidst omgik beslutningen eller demonstrativt ikke deltog i fredagsspisning med efterfølgende hygge i fælleshuset. Herefter

vedtog man begrebet ”hensynsfuld rygning” – der faktisk i praksis medførte, at der ikke blev røget i fælleshus mv.

I praksis viser det sig altså, at det er frygtelig svært at efterleve en væsentlig beslutning, der ikke er enighed om, men som et flertal har vedtaget. Og det betyder, at vi aldrig har stemt om beslutninger – i givet fald kun vejledende, for at vurdere en stemning. I stedet bruges megen tid på ”proces” for at opnå konsensus.

Hvad karakteriserer en god bofælle?

Ved indslusningen er det meningen, at kandidaten skal få mulighed for at vide, hvad bofællesskabet er for noget, og hvordan det fungerer. De potentielle indflyttere skal kunne vurdere på et realistisk grundlag, om bofællesskab i vores form er noget for dem. Samtidig skal bofællerne have mulighed for at vurdere, om de mener de nye vil passe ind.

Erfaringen gennem 25 år viser, at nogen trods indslusningen er helt fejlcastet som bofæller og hurtigt flytter igen. Mange gange viser det sig, at bofællesskabet er mandens eller konens drøm – og slet ikke den anden parts. En del har set bofællesskabet som en genvej til en masse venner og en måde at komme ud af deres ensomhed på. De blev som regel skuffet. Man skal have noget at byde ind med i bofællesskabet for at slå an. Man kan ikke bare sidde og vente på, at de andre kommer og aktiverer dig og får dig med i alle de sjove aktiviteter.

Den velegnede bofælle skal have personligt overskud, åbenhed, initiativ og være udadvendt.

Indslusning til bofællesskab

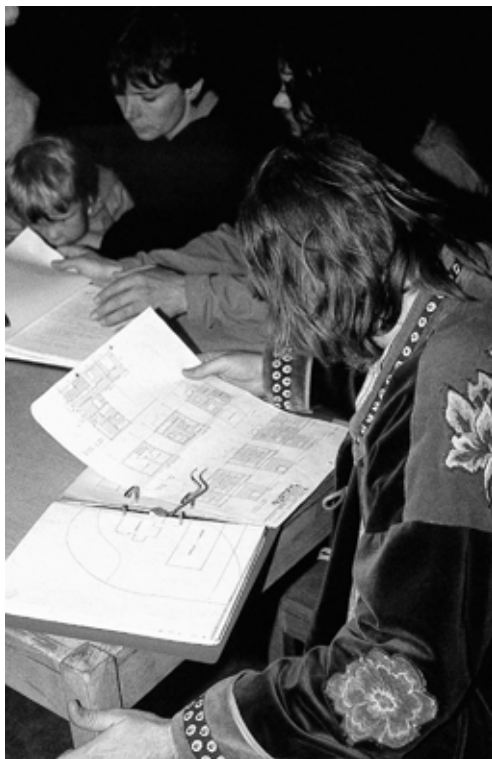
Af Lone Ulholm

bofælle 1984-december 2007

Bofællesskabet startede med blot 4 interesserede familier omkring OOA (Oplysning Om Atomkraft) i Slagelse i 1980. Flere nye familier kom gradvist med i planlægningsgruppen via ”mund til mund metoden” og diverse netværk.

I 1981 bestod gruppen af ca. 10 familier, planerne blev mere og mere konkrete, og der var dannet et interessentselskab: Bofællesskabet SOL I/S (SOL = seler og livrem). Indskuddet pr. familie var 15.000 kr. – tilstrækkeligt til at sikre en likviditet til at dække udgifter til advokat og arkitekt og tilstrækkeligt til at sikre seriøsitet og engagement hos medlemmerne.

Ingen investorer meldte sig på banen, og bankerne krævede, at samtlige andele var forhåndssolgt, før de ville give et lån. Altså måtte ”der gøres noget”. Blandt de 10 familier blev der nedsat en ”indslusningsgruppe”, hvis opgave var både at stå for markedsføring og orientering etc. af potentielle nye bofæller.

I Politikens boligtillæg var der i feb. 1982 en artikel om bofællesskabet med idéoplæg og arkitektskitser samt et tlf.nr. man kunne henvende sig på, hvis man var interesseret. Denne artikel og nogle små annoncer i lørdags-Information medførte, at alle 21 andele var forhåndssolgt et år senere (+ 1 ekstra familie på venteliste), således at banklånet var garanteret og byggeriet kunne begynde.

Indslusningsproceduren var allerede fra starten en omfattende procedure, med 1-2 møder med ”indslusningsgruppen” hvor man følte hinanden an – ikke på politiske ideologier el.lign, men snarere hvad der var baggrunden, om man ville et fællesskab, og i særdeleshed om det var hele familiens ønske. Den endelige godkendelse af nye bofæller skete – og sker fortsat på fællesmødet.

I mange år efter indflytningen blev der gennemsnitlig 1 ledig bolig pr. år. ”Same procedure” med en indslusningsgruppe – nu dog med repræsentation af naboer og bestyrelse – og godkendelse af fællesmødet blev fulgt.

Virkelighed kontra behov

Den familie, der ønskede at flytte, tog sig af evt. annoncering af bolig og fremvisning – og indslusningsgruppen tog over herfra – netop for at sikre hensynet til fællesskabet (nogle gange på bekostning af hensynet til den fraflyttende familie).

Oftest havde den fraflyttende familie et behov for et hurtigt salg – og havde måske nogle købere til andelen. Det kunne hænde at være i strid med fællesskabets ønsker / behov – eks. enlig mor med 3 små drenge og 2 katte mod et behov for et par (inkl. handyman m/k) med piger på ca. 10 år. I princippet blev alle interesserede bofæller godkendt på fællesmødet – og fællesmødets rolle kunne være at foretage et valg mellem flere.

Set i et større perspektiv har det ikke givet anledning til større problemer eller frustrationer - udover max. 2 mdr. forlængelse af en salgsproces.

Den største diskussion i forhold til indslusning af nye bofæller skete i forbindelse med 2 samtidig ledige andele. Skulle vi forsøge at indsluse unge familier, og sikre "et generationsskifte" – eller skulle vi gøre som vanligt og rekruttere nogle som os selv, med risiko for at ende som et "olde-kolle".

Vores intentioner havde altid været at være et bofællesskab med en bred aldersmæssig og social profil, men trods disse intentioner blev vi kun "smallere og smallere".

Generationsskiftet lykkedes – om end det måske har "kostet" nogle fraflytninger.

I gennem de 25 år bofællesskabet har eksisteret, har det ikke være lige let at sælge andelene. Det har til dels været styret af markedet og tidens trend generelt. Trods en politik ift. ansættelse af andelsværdien, der på ingen måde tilgodeså andelshaverne, men snarere evt. potentielle købere (jf. intentionen om den brede social- og aldersprofil), var det en lang årrække vanskeligt at sælge andelene. Det var relativt dyrt – og dyrt i forhold til at købe en ejerbolig – og ønsket om et større fællesskab skulle være ideologisk. I nogle år medførte den restriktive politik ift, andelsværdien, at bofællesskabet kunne være et relativt billigt alternativ for ”førstegangskøbere”.

Savværkets succes faktorer:

- * Stort bofællesskab med 21 familier. Man kunne være uvenner med nogen, uden at det nødvendigvis fik uoverskuelige konsekvenser.
- * Madordning med fast betaling og framelding uden refusion i stedet for kringlede ordninger med tilmeldinger, point-systemer og spisebilletter eller andet bureaukrati. Vi fandt ud af, at vi alle stort set var lige meget fraværende fra fællesspisningen set på årsbasis. Til gengæld havde madkassen jævnligt overskud, som vi brugte til fælles fornøjelser.
- * Grundig indslusning – specielt i den indledende fase.
- * Professionelt forhold til debat og beslutninger på fællesmødet. Man tager ikke diskussionerne personligt.

Da bofællesskabet kom til landsbyen

Af Peter Lund

bofælle siden 1994

”Tilflyttertoget er standset på Ringsted Station, og det skal nødigt sætte i gang foreløbigt”. Nærmest således udtalte Ringsteds nuværende borgmester Niels Ulrich Hermansen (V) sig på et orienteringsmøde til medarbejderne i eftersommeren 2008. Men således har det ikke altid været. Der var tider, hvor ”de ny – de fremmede” gav store dønninger blandt kommunens borgere, og kommunal vækst var et fyord. Den gamle revyviser med omkvædet ”jeg står på mine 20 tønder land” var et udtryk for holdningen både hos borgere og politikere.

Så skete det alligevel en dag, at der kom en sprække i enigheden – politikerne nikkede ja til en privat andelsboligforening i Jystrup; men det skulle ikke gå smertefrit for sig – trods det faktum, at Søholmskolens elevtal godt kunne tåle en stabilisering.

Projektet blev præsenteret af en gruppe ”københavnere”, og der var kage til (Se også boksen ”En knytnæve i landskabet”). Planerne blev gennemgået, der blev lyttet, der blev spurgt til; men trods den polerede fremlæggelse og de veltalende initiativsvar, følte mange, at en trold blev lukket ud af æsken.

Klogt hoved i byen, ja – og overhovederne for ”klanerne Emde, Bonde og Larsen” havde selvfølgelig en mening om ideen, og folkeviddet døbte bebyggelsen ”den sorte firkant”. Efter orienteringsmødet blev der talt for og imod, når man mødtes: Jystrupperne havde fået en fælles udfordring. Nogle var for, mange imod, men der tegnede sig snart en fællesnævner i modstanden mod projektet – placeringen. ”At lægge et så grimt byggeri på byens bedste grund – blot forære den mark væk til sådan nogle københavnere – den grund, hvortil

vi selv står på venteliste – det er bare for meget”. Hurtigt blev der organiseret en underskriftsindsamling mod lokalplanen, og rigtig mange skrev under på listen, som lå i Brugsen.

Politikerne hørte på bysbørnene og tilbød i stedet bofællesskabet en alternativ placering på savværksgrunden. På den måde kunne kommunen slå to fluer med et smæk – en fordelagtig forøgelse af skattegrundlaget kombineret med et tiltrængt områdeløft på ruigrunden efter det nedlagte savværk.

Ideen blev solgt til jystrupperne, som også kunne ønske sig savværksgrunden saneret, og dermed kom bofællesskabet til byen.

Efterspil

En af de oprindelige ideer omkring bofællesskabet var, at der skulle etableres en selvstændig børnehave i fælleshuset. Det skete også, men ret tidligt – i 1987/88 – opstod der en disput mellem bestyrelsen for denne børnehave og kommunen om pladsanvisningen.

Striden sluttede med, at børnehaven blev nedlagt, og der skulle i stedet ske en merindskrivning i den selvejende børnehave Søholmen. Bestyrelsen her slog sig noget i tøjret på grund af antal af m³ luft til det enkelte barn, og det førte til, at der blev foranstaltet en undersøgelse af luftkvaliteten, specielt med fokus på mængden af CO₂ i en halv meters højde. Den viste, at grænseværdierne var overskredet, og der blev derfor installeret et ventilations – og luftudskiftningssystem.

Bofællesskabet Jystrup Savværket blev på den måde direkte årsag til et væsentligt bidrag til en markant forbedring af levevilkårene for byfællesskabet Jystrup – og accepteret som en del af byen. Og bofællerne har gennem årene i normalt omfang engageret sig i forenings- og klublivet.

Knytnæven i landskabet

På et tidspunkt følte vi, at vi måtte præsentere os over for Jystrups borgere, så de kunne se, at vi var pæne mennesker – læger, ingeniører, socialpædagoger, bibliotekarer, sygeplejersker, skolelærere, økonomer og journalister. Det gjorde vi på et informationsmøde, hvor vi også præsenterede projektet på store plancher, og vores arkitekt, Jens Arnfred fra Vandkunsten, fortalte om arkitekturen. Det gjorde han med glød og engagement, og lod sig rive med af sin egen retorik, da han beskrev bofællesskabet og ikke mindst dets tårn som ”en knytnæve i landskabet” og et kontrapunkt til det hvide kirketårn. Det var ikke tale, der ligefrem dæmpede den lokale usikkerhed. I sidste ende forlangte myndighederne imidlertid, at vi skulle skære et par meter af vores tårn.

Savværket som kulturdynamo

Bofællesskabet fik med tiden søsat en række kulturelle initiativer, som stadig lever i bedste velgående. Enten for egen regning eller i samarbejde med gode kræfter ude i byen.

Det største er forårsfesten, hvor det meget aktive lokale musikliv

for både børn, unge og voksne folder sig ud på det smukkeste ledsaget af sædvanligvis solrigt vejr, kaffe, kage, fadøl, pølser, fællesspisning og dans til ud på de små timer. Forårsfesten blev til på Borgerforeningens initiativ, og vi havde pladsen og diverse faciliteter til at håndtere de praktiske dele af projektet. Desuden deltog en stribe bofæller aktivt i arrangementet både som primus motor eller i mindre funktioner. I flere år var bofælle Gerd Onny Gauslå og efter hende bofælle Lone Ulholm blandt de ledende kræfter, der drev det store arrangement frem. Sidstnævnte var praktisk nok samtidig med i Borgerforeningens bestyrelse.

Biografklubben Blå Bio var bofælle Karin Heerings idé, og hun var formand fra begyndelsen i 1985, indtil hun flyttede i november 2003. I dag viser Blå Bio fortsat kvalitetsfilm på egen fremviser i vinterhalvåret.

Bofællesskabet har i tidens løb haft en række kunstnere til at udstille deres værker på væggene i spisesalen med mulighed for, at folk fra byen også kunne se dem.

Amatørteatret Søholmscenen eksisterede i forvejen, da bofælles-skabet flyttede til Jystrup, men de sidste mange år har det været bofælle Jan Holm Jacobsen, der har skabt en revival og været den store dynamo i teaterselskabet og sikret scenen sit eget hus i det gamle mejeri, som også danner ramme om andre kulturelle arrangementer.

Jystrup Tennisklubs baner blev bl.a. finansieret ved hjælp af garantier a 5.000 kr. fra en række af byens borgere. Flere bofæller var med til at stille disse garantier og blev siden medlemmer af klubben..

Et boffer-barn vender hjem

Af Anders Heering

bofælle 1984-1998

Måske er det fordi, at han knap kunne kigge over bordtennisbordet i fælleshuset dengang. Eller også var Gokke bare en kæmpestor papegøje.

Han husker i hvert fald tydeligt sine besøg hos John og Jenina i nummer 19, hvor den røde fugl sad på sin pind og holdt øje med livet i glasgangen.

– Det var svært at komme på besøg hos dem. De havde ingen børn, men boede i stedet sammen med Gokke og Johns far, Jens. Det var anderledes, husker Mikkelt Dørig, i dag 30.

Det er 25 år siden, at hans små ben første gang gik på opdagelse under asbesttaget i det nyopførte bofællesskab i Jystrup.

Hos Mikkelt og Signe vogtede Musse, en 17 år gammel og sur kat, der gavmildt delte lussinger ud til børn og andre, der ville klø den bag øret. Hos Tyge spillede man computer og så på modeller af de huse, som hans far tegnede. Hos Jesper lugtede der af røg, og hos Katrine og Kristoffer hang der en masse Afrikaner-ting, som deres forældre havde taget med hjem fra Tanzania.

– Selvom de alle sammen boede i bofællesskabet, var der stor forskel fra bolig til bolig, siger Mikkelt Dørig.

11 år efter han sagde farvel til bofællernes kødgryder og flyttede hjemmefra er han igen tilbage til fællesspisning, arbejdsdage og fredagshygge. Sammen med sin kæreste Ida har han købt sin egen lejlighed i det bofællesskab, hvor han voksede op med sin søster Rikke og forældrene Karen og Regnar.

- Når jeg går rundt hernede, dukker der hele tiden episoder op fra dengang. Her spillede vi fodbold, der kælkede vi altid om vinteren, her kastede jeg op for første gang og der lå min gamle urtehave. På den måde har det været et møde med fortiden at flytte tilbage. Og det har været et godt møde. Det har det virkelig, siger Mikkel Dørig. Han giver det samme svar, som de fleste andre børn af bofællesskabet, når han bliver spurgt, hvordan det var at være barn i den sorte trekant.
- Det var skønt. Der var altid nogen at lege med, siger han og husker sport, musik og krig som det, der fyldte mest i hverdagen dengang.
- Vi spillede fodbold hver eneste dag hele sommeren både store og små. Og der var masser af steder at ligge på lur, når vi legede krig. Det gjorde vi tit, siger Mikkel Dørig, der i dag er professionel musiker. En karriere, der så småt begyndte i den lejlighed han selv blev ejer af for knap to år siden. Dengang kom han på besøg hos Kirsten og Jørgen, hvor han lærte både ”Für Elise” og noder på deres klaver. De egenskaber gav senere genklang fra klaveret i fælleshuset næsten hver aften, når Mor-Karen alligevel sendte ham ud af lejligheden for at ryge sin smøg.
- Da vi blev teenagere holdt vi mange fester i tårnværelset. Det var altid fedt at gå ned og spise rester fra fredagsmaden til natmad. Mine venner syntes, at det var fedt at komme her. Faktisk var det ret sejt at bo i bofællesskabet, siger Mikkel Dørig. Han er ikke i tvivl om, at opvæksten i bofællesskabet i høj grad har præget ham som person.
- Efter at man er blevet ældre, har man oplevet, at man har fået sådan en sjov form for onkler og tanter. Man har som barn haft et tæt forhold til en masse voksne mennesker og suget til sig af indtryk fra mange forskellige voksentyper. Da man var barn, var man bare i det, men det er sjovt at opleve nu. Måske har det været med til at give mig en forståelse for, at mennesker er forskellige, og at der ikke er én type, der er den rigtige, siger Mikkel Dørig.

Et af de helt centrale omdrejningspunkter var dengang som nu fællesspisningen.

– Jeg husker fællesspisningen som et omdrejningspunkt ligesom festerne. Det var der, alle mødtes. Det tænkte jeg nok ikke så meget over dengang, hvor det mere handlede om at få fyldt tallerkenen op første gang, når maden var god, siger Mikkel Dørig og peger på, at der var store variationer i menuen alt efter hvem, der stod ved kødgryderne.

– Det var altid spændende at se, hvem der lavede mad. Om det var Inge, der lavede krebinetter eller Iben, der havde lavet en kartoffelpostej så hård som sten. Men jeg var ikke kræsen og kunne godt lide maden,” siger Mikkel Dørig. Nu er det ham selv, der oplever, hvordan det er at have ansvaret for at lave mad til 60 mennesker.

– Jeg er overrasket over, hvor hurtigt jeg er faldet ind i boformen og de fysiske rammer. Men jeg har også fået et indblik i, hvor meget der skal til for at få fællesskabet til at fungerer. Lige fra madlavning, græsslåning til arbejdsdage og møder i bestyrelsen om driften. Samtidig er det også sjovt som voksen at få nye legekammerater hernede og se, at der stadig er godt gang i både bordtennis og fodbold, siger Mikkel Dørig, der også nyder igen at være en del af festerne.

– Det er fedt og vigtigt at se de løsslupne sider af hinanden. Jeg tror ikke helt, at vi indtager de samme mængder alkohol, som jeg husker, at de voksne gjorde, da jeg var barn. Men vi prøver, siger Mikkel Dørig, inden han for tredje gang i samtalen fremhæver den friske sejr i gadefodbold over resten af byen.

– Det har nok noget at gøre med, at de andre veje ikke skal tro, at de er bedre til fodbold end os. Selvom jeg ikke har oplevet det så meget, har man altid haft lidt på fornemmelsen, at der er nogen, der ser lidt skævt til os hernede på grund af vores boform. Derfor vil man gerne give dem tørt på i gadefodbold, hvor man repræsentere bofællesskabet. Det er det samme nu som dengang.

Stor beboerstabilitet

Der gik mange år, før de første flyttede, og efter 17 år var der endnu 40 procent af de oprindelige bofæller tilbage i bofællesskabet. Efterhånden som det tyndede mærkbart ud i gruppen af oprindelige bofæller efter århundredeskiftet, blev det lidt af en galgenhumoristisk joke blandt de stadig færre tilbageblevne: ”Hvem bliver den sidste af den oprindelige stamme – hvem bliver den sidste mohikaner?” Det blev så Jan Holm Jacobsen og Mariane Fosvald i nummer 12. Især hun havde ellers frygtet at blive efterladt af alle de andre gamle bofæller. De tænkte også en overgang på at flytte, men valgte at blive. Og det har de det godt med. Her fortæller de om deres overvejelser.

De sidste af de gamle

Af Jan Holm Jacobsen og Mariane Fosvald

bofæller siden 1984

Da vi flyttede ind i bofællesskabet i 1984 var der en euforisk stemning og en følelse af, at dette måtte vare ved for evigt. Efterhånden som årene gik, og der stadig var den helt overvejende del af de oprindelige bofæller tilbage, begyndte vi at tro på, at vi ville forblive samlet her for livet. Vi ville blive gamle sammen, og hvor ville det blive godt!

Men gradvis måtte vi se i øjnene, at sådan er det ikke gået. Vi har altid lagt vægt på, at beboerne i Jystrup Savværk skal repræsentere en bredde både hvad angår job, social status og alder. Vi har også prioriteret børn højt, så derfor indslusede vi den ene unge børnefamilie efter den anden i ledige boliger, og dermed skiftede bofællesskabet gradvis karakter. Der er nu overvægt af unge familier med små børn. Der blev mere larm i gaden – også under spisningen. Generationerne har generelt aldrig været enige om børneopdragelse, og nye unge bofæller har jo naturligt nogle andre dagsordener og en anden tilgang til bofællesskabets traditioner, aktiviteter og omgangsformer end de gamle. De nye bofæller slog også igennem i beslutningsprocesserne på fællesmøderne, hvad der alt i alt var med til at forstærke generationsskiftet.

I Jystrup Savværk har vi altid gået ind for udvikling frem for stilstand, og deri har kimen til generationsskiftet ligget og ventet på at spire frem. På grund af den usædvanlig store sammenhængskraft, vi havde i den oprindelige gruppe af bofæller, skulle der gå over 20 år, før kimen til det nye kunne få tilstrækkelig spirekraft. Men så kom der også fart på.

Det er med bofæller, der flytter, som med gode kolleger, der rejser:

Det har en tendens til at smitte. Skulle vi også flytte? Det overvejede vi meget intenst, og vi kom ud af det med en beslutning om at blive. Hvorfor? Der er mange gode grunde. Selv om de nye bofæller ikke føler helt det samme for bofællesskabet som vi, der var med til at bygge det op, er her en god stemning. Her er rart at være. Hvis vi flyttede, ville vi savne den uformelle sociale kontakt og at følge børnene i deres opvækst. Madordningen holder sammen på det hele; vi får rigtig god og afvekslende mad, for slet ikke at tale om fredagshyggen. Og nu bliver den sikkert endnu bedre, når vi har "Smagsdommerne" til at inspirere madholdene.

Nu har vi skrevet om de oprindelige bofæller i forhold til de nyindflyttede. Men der er jo desuden en gruppe, som "kun" har boet i savværket 10-15 år, og de er jo i høj grad med til at sikre en god kontinuitet i alle ting. Dem har vi meget godt sammen med. Og så kan vi godt lide de nye bofæller og deres børn – også selvom de larmer. Men det tager selvfølgelig noget tid, før vi får skabt den fortrolige atmosfære, som den daglige omgang og et stigende antal fælles oplevelser giver. Vi har altid fulgt med i hinandens børn og deres opvækst. Og det bliver man ikke træt af, selvom man skal "begynde forfra."

Og der er også en verden udenfor bofællesskabet.

Gennem Søholmscenen har vi en stor berøringsflade og har mange gode venner i Jystrup og på Ringsted-egnen i øvrigt. Det er også noget, der binder, når beslutningen om at flytte eller ej skal træffes. Og så ville det også være ærgerligt at flytte fra vores store, dejlige terrasse, som vi fik etableret forrige år med et væld af dejlige blomster og god plads til grillen. Her tilbringer vi meget tid, og det vil vi gerne kunne blive ved med nu, da vi er blevet pensionister begge to.

Livet efter bofællesskabet

Af Gerd Onny Gauslå

bofælle 1984-2008

Når man har boet i bofællesskab i et antal år, er man så stadig bofælle, eller er man x-bofælle? Hvordan definerer man sig selv? Det afhænger garanteret også af, hvor mange år, man var bofælle. Min umiddelbare konklusion er, at man er begge dele, både x-bofælle og bofælle. Jeg vil forsøge kort at beskrive, hvad jeg tænker / føler med det. For måske er det mest en følelse?

Det er nu næsten 3 år siden, jeg flyttede fra bofællesskabet Jystrup savværk, efter præcis 24 år som bofælle, bofælle til dem jeg boede sammen med og x til dem, der var flyttet. Det "sjove" er, at nu hvor jeg er flyttet, tænker jeg mig selv som x bofælle til selve bofællesskabet og som bofælle til de andre x'ere der er flyttet. Kan I følge mig?

Jeg ville aldrig sige, at jeg er x bofælle til en x bofælle. Hvad vil jeg så sige? Jeg vil nok mere sige mine "gamle" eller tidligere bofæller. Er der så en forskel på det? Følelsesmæssigt er der for mig. Den store tilknytning, venskaberne, der er opstået gennem så mange år i et tæt fællesskab, er næsten stærkere end blodets bånd. Jeg ved altid, hvor jeg kan finde en bofælle (der har vi det igen "finde en bofælle"), hvis jeg skulle få brug for en. Og jeg er ikke i tvivl om, at vedkommende ville stille op for mig. Det sjove er også, at man møder en bofælle eller en, der har en nær relation til en bofælle over hele verden. For en del år siden var vi i Pula i x Jugoslavien, og hvem møder vi der, jo en søster til en bofælle.

Da jeg begyndte at snakke med mine børn om at flytte på et tidspunkt, var nogle af kommentarerne: "Det kan vi ikke, det er jo

ikke kun lejligheden, vi flytter fra, det er også alle bofællerne”

En anden kommentar var: ”Det kan vi ikke, jeg er jo født her”.

Beslutningen om at flytte var ikke nem, men efter 24 år var det – for mig – på tide at prøve noget nyt, og visheden om altid at være bofælle og have det netværk med mig, gjorde beslutningen nemmere.

Jeg flyttede mens jeg stadig var glad for at være aktiv bofælle, jeg er stadig aktiv, men uden alle forpligtigelser. Hvordan er så livet som tidligere bofælle?

Jeg må indrømme, at jeg fik et kulturchok, da jeg flyttede til min nuværende bolig. Det er en andelsbolig som den gamle, men uden at jeg er bofælle. Da jeg flyttede ind, var min tanke, at der måtte være mange muligheder for et godt fællesskab på stedet. Det første chok kom, da jeg ville låne en græsslåmaskine. Vores nabo to huse længere henne var i gang med at slå græs med sin nyindkøbte håndskubber, vores græsplæne er ikke til mere. Da denne er ved at være færdig indledte jeg en samtale og spurgte så til sidst, om det var muligt at låne denne håndskubber. Svaret var: ”Det ved jeg ikke, jeg har købt den sammen med naboen.” Fint”, tænker jeg, her kan vi dele, så jeg stiller næste spørgsmål: ”Er det muligt at låne din del af håndskubberen?” Det kunne jeg IKKE, så i en tilstand af chok købte jeg min egen håndskubber.

Men bofællerne er der. Dem ser jeg til bofælle kvinde træf, ferier, fester, fødselsdage, studenterfester osv.

En gang bofælle altid bofælle. Det har været nogen rigtig lærerige år, jeg aldrig ville have været foruden. Og det er skønt at komme tilbage til Jystrup, nyde forbedringer, høre om bofæller, blive inviteret ind i sin gamle lejlighed af de nye bofæller osv.

Mine børn har også knyttet nære relationer, specielt til de bofællesskabs børn, de gik i klasse med eller legede med. De er nære venner i dag, også selv om de udvikler sig meget forskelligt.

Tak for mange gode år i et super bofællesskab.

Et mylder af gæster – cohousing USA

Af Steffen Lenschau-Teglers

bofælle 1984-2006

Jystrup Savværk og kombinationen af arkitektonisk og socialt eksperiment vakte stor opmærksomhed – både indenlands og internationalt. Der blev skrevet en række artikler i aviser, magasiner og fagblade om projektet, og i de første år kom den rigtig mange besøgende. I begyndelsen kom de bare ud af det blå. Nogle gange i store busser, og det var ikke alle, der havde fornemmelse for, at bofællesskabet var vores hjem – også ude i fællesarealerne. Nogle besøgende gik ligefrem ind i boligerne, fotograferede højt og lavt og var ganske uhæmmede.

Vi var stolte af huset og ville gerne vise det frem til arkitektstuderende og andre interesserede. Men der måtte lidt bedre styr på det, for det kunne ikke være meningen, at bofællerne skulle føle sig som dyr i zoologisk have. Derfor endte det med, at vi indførte den enkle regel, at alle besøgende skulle være velkomne, men de måtte henvende sig forud og få en aftale. Så skulle en af bofællerne påtage sig at være ”vært” for gæsten, vise rundt og svare på spørgsmål.

Det fungerede godt, og vi havde besøg af mange sjove og spændende mennesker fra mange forskellige lande i Europa og så langt væk som Japan, USA og Canada. Særligt vidtrækkende konsekvenser fik to unge amerikanske arkitektstuderendes besøg. Charles Durrett og Kathryn McCamant – eller Chuck og Katie – besøgte os i 1987 og boede hos os nogle dage for at mærke, hvordan hverdagen forløb. De var på bofællesskabs studietur i Danmark og besøgte også flere andre bofællesskaber. Savværket var det sidste, og Chuck og Katie var så begejstrede, at de tog hjem til USA og skrev en bog om den

danske bofællesskabsbevægelse med beskrivelser af Savværket og de andre bofællesskaber, som de havde besøgt. Den udkom 1988. Siden fik de fik stablet deres eget bofællesskab på benene i San Francisco og grundlagde en amerikansk bofællesskabsbevægelse, idet de oversatte begrebet bofællesskab til ”cohousing community.” Det gik lidt trægt de første år. Amerikanerne betragtede bofællesskab som en afart af kommunismen eller i bedste fald noget svævende og hippieagtigt. Men gradvis lykkedes det Chuck og Katie at få etableret nogle grupper, og i dag er der bygget omkring et halvt hundrede bofællesskaber i USA. I foråret 2009 var det kommet så vidt, at jeg blev inviteret til at deltage i den første National Cohousing Congress i Seattle – for egen regning men dog med mulighed for at opnå et tilskud på 500 dollars.

Det mest utraditionelle og farverige gruppebesøg, vi modtog, var arkitektskolen i Karlsruhe i det sydlige Tyskland. De kom en lørdag og inviterede de hjemmевærende bofæller til middag, som de ville tilberede i vores køkken af madvarer, som de medbragte selv. Ledsaget af – skulle det vise sig – masser af dejlig vin fra deres hjemegn. (Om lørdagen er der ingen almindelig fællesspisning.) Det blev en meget interessant og hyggelig dag/aften. De havde forberedt sig godt, videbegærligheden var stor, og det var begejstringen også. Vi viste dem rundt i hold og fortalte om vores ideer, og om hvordan det hele fungerer i det daglige. De knoklede på med middagen i køkkenet, hjulpet af en håndfuld hjemmевærende bofæller, der havde lyst til at være med.

I den modsatte ende af spektret havde vi besøg af en gruppe af sangere fra Kutna Hora i Tjekkiet, som var på besøg i Ringsted, der er venskabsby med deres hjemby. De fik hele historien om bofællesskabet og om, hvordan vi fordeler arbejdsopgaverne mv. Vi viste rundt og fortalte med vanlig ildhu og engagement, men vores tjekkiske gæster forekom mærkeligt reserverede. Vi mærkede ikke

spor af den begejstring, som vi var vant til at spore hos besøgende. Det var ret kort efter, at Tjekkiet og de andre østeuropæiske lande var blevet demokratier igen, og da vi havde fortalt alt om fællesspisning og arbejdsdage, udbød en ældre herre med en blanding af forargelse og forfærdelse: ”Jamen det er jo den rene kommunisme!”

Bilag

Bilag 1

Jystrup Savværk i tal

Opført:	1984
Ejerform	Andelsboligforening
Pris:	18 millioner kroner
Støtte fra Byggeriets Udviklingsråd	750.000 kr. ¹⁾
Samlet boligareal:	1780 kvm.
Fælleshus og værksteder	404 kvm.
Glasoverdækkede gange og torve:	795 kvm.
Antal boliger:	21
Størrelse:	63-97 kvm. ²⁾
Gæsterum:	4
Værksteder;	2
Vaskerum:	2
Øvrige fællesrum:	4
Kælder/beskyttelsesrum	1

- 1) Begrundelsen var de glasoverdækkede torve og gange i bofællesskabet med det eksperimenterende islæt af brugen af passiv solvarme.
- 2) Tallene gælder de oprindelige boliger. I dag er to udbygget til ca. 115 kvm.

Bilag 2

Jystrup Savværk ABC (til hjælp og støtte for nye bofæller)

Uskrevne regler og nyttig info. Version Januar 2010.

Af Stina Buchhave

bofælle siden 2003

ABC'en her rummer nogle af de tanker og skrevne og uskrevne regler der florerer lige HER lige NU. I morgen skal den nok se anderledes ud – kom gerne med input! Den er til for at fortælle ting der hurtigt kommer på rygmarven – ikke som en stopper for spørgsmål om det små og diskussioner om det store.

Andelslejlighed og andelsbolig betyder, at en boligforening ejer og driver en ejendom på andelsbasis, dvs. at ejendommen bebos af foreningens medlemmer. Når man har en andelsbolig, ejer man ikke boligen. Man er medlem af andelsboligforeningen og ejer en andel af foreningens formue med brugsret til en bestemt bolig i foreningen.

Arbejdssøndag er glædens dag, hvor vi smøger ærmerne op og gør de ting, som f.eks. havegruppen og vedligeholdelsesgruppen har set skal gøres. Er der noget du synes skal fikses, så sig det til dem. De laver en arbejdsseddel som bliver hængt op i fælleshuset i god tid. Kan du ikke komme, kan du skrive dig på en opgave på sedlen og gøre det på et andet tidspunkt. Regn med at skulle knokle ca. hver 6. søndag. Se i kalenderen på intranettet og på opslagstavlen, hvornår det er. Hovedreglen er at denne er 2. søndag i hver måned (minus juli og december)

Arbejdsrum i #26 er fælles og kan bookes på kalenderen der sidder

på døren. På hylderne i rummet ligger mapper fra ABF, tegninger over bofællesskabet og andet fælles viden. Printerens kan tilsluttes din hjemmecomputer så du kan printe hjemmefra. Er du en af dem der bruger printerens, skal du lægge noget papir derop engang imellem.

Arbejdsweekend er Extended Version af arbejdsøndag.

Arkitekturen i dit bofællesskab er verdensberømt, og Jystrup Savværk er afbildet i arkitektstuderendes bøger. Derfor kommer der af og til interesserede fra Japan, USA, England osv. for at beundre dit hjem.

Basisvarer er mel, soja, ris, flåede tomater og den slags. Det står i bomberummet, det bombesikre viktualierum, og der er en der er ansvarlig for at der er fyldt op. Tager du det sidste, så skriv det på sedlen, der hænger derude.

Bestyrelsen er en funktionsgruppe der primært laver dagsorden til fællesmødet, arbejder med vores vedtægter, økonomi og den slags. Bestyrelsen kan ikke tage beslutninger. Det er fællesmødet.

Bofællesskab er en boform, hvor man bor flere sammen og prøver at få noget godt ud af det. En glæde, et eksperiment, en udfordring?

Bordplan er hvor og hvem vi skal spise sammen med i løbet af 6 ugers madhold. Herefter skiftes plads. Anna laver bordplanerne.

Brand prøver vi at undgå. Der er en brandalarm i gaderne der lyder som en gammeldags telefon. I din gade hænger brandalarmen i grovværkstedet. Der er desuden et brandtæppe ved PC ere i køkkenet – den med elastikker og den slags.

Børn er små kære og vanvittige væsener. Hvis du kan holde lidt styr på dine egne og holde lidt af de andres, skal det nok gå.

Børnegruppen varetager deres interesser og sørger for børnerummet og børneting i haven.

Cykler skal stå i den gule hal. Men der må vist gerne være lege-cykler i gaderne.

Energi er to ting. Den du selv har, skal du bare bruge løs af. Men den, der koster penge, bør vi spare på. Husk at slukke lyset efter dig og lukke fryser, vinduer og døre.

F-grupper er funktionsgrupper, der får bofællesskabet til at løbe rundt. Alle bofæller lægger (vist nok) et stykke arbejde i en f-gruppe. Nogle f-grupper er der altid, f.eks. ved ligeholdelsesgruppen. Men der kan også opstå ad hoc f-grupper. Se vedlagte liste over f-grupper og medlemmer lige nu.

Finværkstedet er til at sy, male og den slags i. Du har en hylde i skabet dernede til dit eget grej.

Forårsfesten, sidste lørdag i maj, er den årlige fest i byen hvor musikskolens elever optræder om dagen og et band spiller op til dans om aftenen. Festen bliver holdt i gule hal og på græsset og der er boder og hygge. Det er ikke bofællesskabet der står for festen, men en del bofæller er med til det, og der er altid tjanser at skrive sig på.

Fryserne: Vi har en fællesfryser til madholdsindkøb og to private fryserne med en skuffe til de boliger der har behov. Mindre børn må helst ikke selv gå i fryseren – erfaring siger de glemmer at lukke helt.

Fyret er et naturgas-fyr. Claus kender det og kan give en instruktion i hvad man gør hvis det går ud og den slags.

Fælleshuset bliver brugt meget. Det blev ombygget totalt i 2003, og de, der var med til det, ved præcis, hvorfor det ser ud, som det gør, og hvorfor det er værd at passe på. Lædersofaerne var meget dyre, så det er rart hvis det ikke er dem, men den mere briksagtige sofa eller børnerummet, der bliver brugt til klatrelege og lignende. Skal du fejre et eller andet, kan du booke fælleshuset via intranettet og invitere mange gæster.

Fælleskøkken adskiller sig fra privat køkken. Bl.a. ved de noget større maskiner. Få en introduktion til hvordan man bruger og vedligeholder dem. Katrine og Margrehte er eksperterne, og de 15 minutter det tager, er hurtigt tjent ind. Hver aften gør vi naturligvis rent efter maden men den helt store tur er fredag efter madholdets sidste dag. Og så er der hovedrengøring på arbejdsdage.

Fællesmøde holder vi en gang om måneden på en hverdagsaften kl. 20.00. Det er her alle diskussioner og beslutninger bliver taget – der skal tales til enighed. Derfor er det vigtigt at møde op. Datoerne finder du i kalenderen på intranettet og på kalenderen på opslagstavlen, og møderne bliver varslet med dagsorden ca. en uge før mødet. Det er bestyrelsen, der laver dagsordenen, så gå til en af dem hvis du vil have noget på, eller skriv det på det dertil indrettede opslag på opslagstavlen ved køkkenet.

Fællesspisning skal helst være en rar oplevelse for alle. Det starter 18.30, hvor vi gerne skal være i fælleshuset og have fundet vores pladser. Pladserne skifter hver 6. uge og af og til, hvis der er gæster eller frameldinger ved bordet. For hyggens skyld og af respekt for

dem, der laver mad og de andre, der skal spise, bliver børn siddende ved bordene i 20 minutter – på nær de, der er så små, at de lidt større godt kan forstå, der er undtagelser for dem - og voksne min. en halv time.

Gaderne er fælles områder. Der er forskellige grænser for hvad man synes er pænt at have i gaderne, hvornår der er rodet etc. Af og til er der gademøder hvor vi kan tale om det. Ovenvinduerne i din gade kan åbnes og lukkes fra et panel i grovværkstedet. Gør du det, er det vigtigt at sætte knappen tilbage på midterpositionen, så motoren ikke står og kværner videre, når vinduerne er åbne/lukkede.

Græsslåning skiftes vi til. Man skal slå enten forside eller bagside af bofællesskabet et par gange årligt. Planen lægges snart i postkasserne.

Gule hal er til cykler og havemøbler. Ovenpå er der opbevaringsplads.

Grovværkstedet i din gade kan bruges til at snedkerere og den slags. Du har dit eget rum derinde til dit værktøj. Det værktøj der ikke ligger i rummene er fælles og må lånes, hvis man sætter en seddel op, så andre kan spore det værktøj du har lånt. Reglen gælder, så snart et stykke værktøj forlader værkstedet – også selvom det bare lige er i fem minutter.

Grå hal er bilværksted og opbevaring for haveredskaber. På loftet i grå hal kan man stille vinterdæk, og så er der trærester og andre godter til fri afbenyttelse med mindre der er navn på.

Gæsterum er til rådighed for dine gæster. Du booker rummet på

kalenderen der er uden for rummet. Skulle alt være optaget, så prøv at spørge dem, der har booket. Måske har deres gæster meldt afbud. Selvom din helt rene mor bare har sovet der en enkelt nat, skal du lige tage en støvsuger, rengøre toilettet samt lige køre en klud på fladerne derinde, når hun er rejst. Ellers bliver de rum hurtigt en nusset affære. Har du behov for at booke et gæsterum i mere end en uges tid, skal du bede om lov på et fællesmøde.

Haven bliver styret af F-gruppen, Park & Sti. Så spørg dem, inden du fælder eller planter. Der er nogle der har private haver. Hvis du er interesseret i en egen have, kan du spørge Park & Sti om det er en mulighed.

Intranettet er vigtigt at kende. Opret dig som bruger – Michael eller Janus hjælper – Så kan du kommunikere med os andre, se kontaktoplysninger og se, hvad der sker og selv plote ting i kalenderen.

Jul er fuld af hurlumhej i bofællesskabet. Der kan f.eks. være juletræs-tur hvor vi henter træet til fælleshuset og evt. vores egne træer. Bagefter er der gløgg og klippe-klistre. Juleaftensdag er der tur til Hvidsø, og når familien er gået hjem, kan det være der er afterparty i fælleshuset.

Katte er her mange af. Men de er ikke velkomne i gaderne, hvor bedene frister dem over evne.

Kunst i fælleshuset er skiftende udstillinger. Kender du kunstnere, der vil udstille, er kunstgruppen glade for gode tips.

Kødbank er et lager af god kvalitets kød, bl.a. fra Østagergård. Dette bruges primært af madholdende pris kr. 60 /kg. Afregnes hos Jan.

Mad betaler du over huslejen. Meld fra inden kl. 16.30 hvis en eller flere af jer ikke spiser med – så kan borddækkerne dække op efter det. Du kan også lægge en seddel i køkkenet hvis du vil have mad hjem, igen helst inden kl. 16.30. Har du gæster, skal du skrive det i køkkenet, og det koster 30 kr. for voksne, og 15 kr. for børn. På nær om fredagen hvor priserne er 40 kr. og 20 kr. Hvis du er hjemme til frokost, er du velkommen til at spise det der er tilbage fra dagen før. Men alt andet i køleskabet er noget madholdet regner med er der - så det er ikke tag-selv. Krydderier er du velkommen til at tage i køkkenet så du ikke skal investere i fennikkelpulver den ene gang om året, du skal bruge det privat.

Madhold er alle en del af. Lone Jensen laver dem for et år ad gangen med start efter sommerferien. Der hænger en kalender på opslagstavlen i fælleshuset, hvor du kan se, hvornår dit madhold er på henover året.

Madmøde er mødet hvor madholdet planlægger menuen for hele ugen. Du kan blive populær, hvis du har forberedt dig lidt og medbringer forslag og opskrifter på retter, du gerne vil lave. Madholdet fordeler opgaverne med at købe ind, vaske og styre økonomien imellem sig, og planlægger hvilke 4 dage hver især skal i køkkenet.

Nytår fejrer vi med fest i bofællesskabet, eventuelt med tema. Gamle bofæller er også velkomne.

Påske er børnenes fest. Nogle gemmer måske påskeæg til dem i haven, som de skal prøve at finde. Er der tilslutning, drikker vi påskefrokost imens.

Rengøring i fælleshuset er madholdets tjans som de klarer i

weekenden inden madugen. Fredag aften gør de køkkenet hovedrent efter sig. Rengøring i gaderne sker på arbejdssøndage. Rengøring i vaskerum går på tur. Der hænger en seddel i vaskerummet, hvor du kan se, hvornår du er på.

Rygning har vi ingen faste regler om. Det gældende princip kalder vi ”hensynsfuld rygning”. Det vil sige, at det er op til rygerne at vurdere. Men det er selvfølgelig tilladt at bede om hensynsfuldhed, hvis man føler sig generet af røgen.

Septemberfest, første lørdag i september, er festen hvor venner er velkomne. Spisningen foregår i gaderne hvor du dækker op til dig selv og dine gæster. Efter maden mødes vi alle i fælleshuset og danser til livemusik.

Sommerspising er i børnenes skoleferie hvor den ordinære spisning holder pause. Der er penge til sommerspising, det kræver bare at nogen melder sig til at lave mad.

Store bededag fejrer vi med hveder og en gåtur på volden om bofællesskabet.

Telefonnummer til fælleskøkkenet er: 57 52 87 22

Trampolinen står ude på græsset om sommeren. Regler og sikkerhed . Lige nu er reglerne: Der må hoppe flere af gangen men aldersopdelt dvs. børn der ikke går i skole må hoppe sammen. Børn fra børnehaveklassen og til ca. 3.-4. klassen må hoppe sammen, og de store børn hopper sammen. Det vigtigste er, at man vejer ca. lige meget, og at de større børn tager ansvar. Der hoppes uden sko og vær der, hvis små børn hopper.

Trailere har vi to af – en stor og en lille. Meld ud på intranettet og skriv det i kalenderen, hvis du låner dem privat.

Udlæg for diverse (altså ikke madholds-udgifter) som du skal have retur, får du hos den ansvarlige for den daglige økonomi, Lone Lyshøj. Hun skal have en bon og et kontonummer, så du kan få pengene via netbank.

Unge mennesker bor her også. De er en del af madholdene fra de er 12 år, og der kan bo en i et S-rum som vedkommendes forældre betaler lejen af. Tårnværelset er deres, og de står selv for at gøre det hyggeligt, gøre rent og den slags. Hvis de holder fest eller andet, er det deres forældre, der er ansvarlige for, at det foregår ok, og at de efterlader det i tilfredsstillende stand.

Vaskerum er der to af, et i hver gade. Du skal stille dit vasketøj i kø med et mærke der viser hvordan det skal vaske. Så vasker vi sammen derudaf efter tur. Skal du til jobsamtalen i dit liv, hvor det blå suit er det, der skal til, og det trænger til at blive vasket, kan du være nødt til at springe køen over. Sæt en seddel om det, så ingen bliver bitre. Tørrepladsen kan være trang i vintermåneden, hvor vi ikke kan hænge tøj ud. Jo hurtigere det tørre tøj kommer ned af snorene, jo mere tørrekapacitet er der.

Vedtægterne er nyttig viden om love og regler i foreningen. Det kan selvfølgelig virke lidt kedeligt men læs dem alligevel.

Ændringer, som du kunne tænke dig at lave, bør du ABSOLUT tage op på et fællesmøde. Måske synes andre ikke, det er så god en idé, som du selv synes.

Øveren er det øve-lokale, der ligger efter frysserrummet. Det fungerer som en privat klub. De, der vil benytte øveren, kan købe en nøgle og være med.

Bilag 3

Sangen om Arnfredsminde

(alias Jystrup Savværk. Skrevet af daværende bofælle Helga Ancher en sen aften efter et dramatisk og bevæget møde i Vandkunsten den 8. november 1983. Melodi: Om smukke Rudolf kan danse..)

Om smukke Arnfred kan tegne?

Ja, det kan I tro, at han kan,
de smukkeste huse af alle
med tage på skrå og i plan
med hemse og tårne, der knejser
ud over det smilende land.

Om smukke Arnfred kan tegne?

Ja, det kan I tro, at han kan.

Om smukke Arnfred kan snakke?

Ja, det kan I tro, at han kan.
Han snakker om lys og om vinkler
om næver i smilende land.
Om liv og beslutningsprocesser
så øjnene løber i vand.

Om smukke Arnfred kan snakke?

Ja det kan I tro, at han kan.

Om smukke Arnfred kan rokkes?

Ja, det kan vi håbe, han kan.
der kunne nok være en chance,
når bare vi vidste hvordan.
Med mod og med fælles visioner
skal vi nok bevise, vi kan.

Om smukke Arnfred kan rokkes?
Ja, det kan vi håbe, han kan.

Om smukke Arnfred kan glemmes?
Det håber vi ikke, han kan.
Det er jo hans minde, der rejses,
et kunstværk i bedste forstand.
Så synger vi højt, så det høres
i Midtsjællands smilende land.
Om smukke Arnfred kan glemmes?
Det tvivler vi på, at han kan.

Bilag 4

To sange om udflugten til Montegufoni i Toscana 2000

begge fremført nytårsaften 2000

Vi går aldrig mere hjem...

(melodi: De kan ikke slå os ihjel)

Vi har rejst i flere dage, på en tysk autostrada

stoppet over i Østrig, Firenze og Garda

Vi har ventet på toget på en lille station i

Berlin og er endt her i Monte Gufoni

:/: Nu' vi end'lig kommet frem

nu' vi end'lig kommet frem

nu' vi end'lig kommet frem

Vi vil aldrig mere hjem /:

Efter flere måneder med planer oh møder og snakken
er vi endelig endt her i slottet på bakken.

Glemte er Krabi og Norge, i stedet for fandt vi
dette herlige sted i et hjørne af Chianti.

:/:Nu vi end'lig kommet.....

Vi er vandret af stier mellem huse så skønne.

Vi har set San Gimignano og spist i det grønne.

Gået rundt i Certaldo, været gæst hos Bent Myhre.

Lært en masse om vingårde og fader og syre.

:/:Nu vi end'lig kommet .....

Vores boliger hjemme, de var blevet for trange

Her er tårne og haller og kringledede gange

Her er kampestenmure og smukke himmelsenge,

her er helt eventyrligt, lad os blive her klænge.
/:Nu vi end'lig kommet.....

Vi er skabt til et liv uden sorger og skrubler,
hvor man lever og bor under hvælvede kupler.
Paradiset på jorden syns at være syntesen
Vi vil bli' i Toscana, her hos San Giovesen.
/:Nu vi

Mogens Heering

Længsel efter Monteguf

(Melodi: Åh den vej til Mandalay (gl. version))

På en lille bakke smuk lidt syd for Florens' skønne by,
ligger der et slot og knejser stolt med tårnet højt mod sky.
Der er pinjer rundt om poolen blå og fodboldspillet's fryd.
Der er blomster overalt og fuglesang den højeste lyd.
Åh den vej til Monteguf. Vi ville derned i en ruf.
Til renaissancebyer smukke og til vinen uden bluf.
Vi tog bil og fly og tog, og vi læste i en bog,
om hvor dejligt livet er verdens allerbedste krog.

Monteguffes tårn det knejsed' smukt mod forårshimlens blå,
da vi nåede frem til slottet, vore hjerter måtte slå
et ekstra slag af lykke go forventnings fede fryd.
Her var jo smukkere end pjecen sa'e – det var slet ikke skryd.
Åh du skønne Monteguf med haven fuld af lys og luft,
og på værelser gik vi alle rundt med skubben og med puf.
Vi så terrassens labyrint og fik tonic fyldt med gin,

mens solen rødmande gik ned og farvede vor kind.

Der var ingen mislyd i vort mandskab, alle var tilfreds.
Vi tog hver isæt vor tørn helt uden surhed eller stress.
Vi tog på udflugt, smagte vin og købte ind i kassevis.
Så på San Gim'nanos tårn og tasker til en gunstig pris.
Oh Toscana hvor du kan, få det bedste frem i en mand,
og også i en kvinde, selv for børn er du lykkens land.
Oh Toscana jeg er din – så du må også være min!
Lad og feste sammen endnu en gang med masser af mad og vin!

Jeg er træt af al den vinter og den klamme regn og rusk.
Ingen blomster, ingen blade er at se på nogen busk.
Og jeg hoster og har feber, næsen løber til og fra.
Af sted i morgenmørke – mørkt når atter hjem jeg ta'
Tag mig bort til Monteguf fuld af lys og krydret luft.
riddersale og portaler og blåregnens tætte duft.
Hvor citrontræer står i blomst, og hvor poolen ligger blå.
Og terrassen hvor vi daglig five o'clock'eren vil få.

Steffen Lenschau-Teglers

Bilag 5

Kys et savværk

(Melodi: Tag og kys det hele fra mig)

Fremført til bofællesskabets 10 års jubilæum i september 1994.

Skrevet af fire af Karin og Mogens Heerings stamgæster til septemberfesten.

1.

Det er meget muligt by'n har tårne på,
kropsteater, stålcafé, Kieslowskis Blå,
i de stemningsfyldte gader, hjem fra Victor
møde første mappemænd på vej til pligter.
De trendy nattepi'r- de fancy glatte pi'r, - city-pi'er.
Ta' og gem det hele fra os.
Strøget og torveplads – møget og tåregas – city spas.
Ta' og vis det hele for os.
Vi syns' jo ellers byen emmer så skønt,
sådan med morgenstemning, sollys og grønt.
Men rituelt besøg – i virtuelt miljø – Arnfreds ø,
Ta' og vis det hele for os.

2.

Glad forventning, creationer, lak på tå,
pakker, weekendtasken og kø'r i det blå,
tværs igennem forstadssøvnen ud af byen.
over grønne bakker lærken højt mod skyen.
Sjællandsk total-idyl, – et sammenværdsasyl – husk albyl!!
Ta' og vis det hele til os.

Skarp, sortblå tagprofil, – et strejf af hippie-smil – firserstil,
Ta' og vis det hele til os.
Vi syn's jo netop dette møde er kønt
Bo Bedre-borde, eksotisk grønt.
En duft af provencal – terrin, tatar, timbal – mousse i skal.
Ta' og lun det hele for os.

3.

Samme procedure: Velkomsttale, grønne drinks,
konversere, cirkulere rundt omkrings,
møde dem fra sidst – det var september,
frydes fælles fnisende – Do you remember
Impro og standup-pi' – blandt andet storbykrig, – grineri.
Ta' og kys det hele fra os.
Diner i basis-team, – bagefter dans i steam, – opfyldt dream.
Ta' og kys det hele fra os.
Vi syn's jo altid festen ender så ømt:
Sartre bag baren, flasker bli'r tømt.
en dans med Ulriks kost, – lidt udflydt natte-ost, – snak med rust.
Ta' og kys det hele fra os.

4.

Høj september-søndagssol.delerium,
dukke op med Ray-Bans fra suppleringsrum
i de stemningslyse gange og til fadøl,
kærligt gensyn, nattens konger brugt, på ret køl.
Den trætte nattesvir – det lette nattelir, – energi'r
Ta og kys det hele fra os.
Døngammel overtryk, – Hangovers, skovsødyk, – nostalgisk lykk'
Ta' og kys det hele fra os.
Vi elsker netop alt er kendt og så trygt,

hjemad mod byen helt uden frygt.
Et yndigt land, javist – retur til stenbrofrist, – tak for sidst.
Ta' og kys det hele fra os.

Majken, Gitte, Pia og Helle

Festsang i september
Bofferens 20 års jubilæum 4.9.2004
(Melodi: Reseppten (Vi er røde, vi er hvide))

Kun en lille plet på kortet
vejen slår en bugt - der står det
Bofferen i sorte plader
med de overdækked' gader

Her vi samlet er til årsfest
Det er party når det er bedst
Mange har vi inviteret
Og i rockband investeret.

Jystrup Savværk kan vi lide
Her står alle side om side
Hver september er her gilde
Og det gør os ellevilde.

Fælleshuset det er rammen
Hvori vi skal være sammen
Først en velkomst og lidt showbiz
Så en veltillavet gin-fizz.

Hjem vi går til vore værter
Med de store varme hjerter
De har stegt og kokkereret
Så hver gæst bli'r helt duperet.

Jystrup Savværk kan vi lide
Her står alle side om side
Hver september er her gilde
Og det gør os ellevilde.

Der er blinkelys i kæder
Og en masse andre glæder.
Ud' i gangene hvor vi sidder
maden på vor gaffel spidder.

Om så meget bli'r der snakket
På cigar og pibe bakket.
Der bli'r skænket i pokaler
Og holdt enkelte festtaler.

Jystrup Savværk kan vi lide
Her står alle side om side
Hver september er her gilde
Og det gør os ellevilde.

Så er det tid at samle skaren
Til snak-sammen op' i baren.
Nogen sidder og bli'r fulder,
Mens de andre rock og ruller.

På natmad bliver insisteret,
Brød og pølse bli'r serveret,
Køkkenet bliver' invaderet,
flere øller ekspederet

Musikken kommer nu fra CD
Ikke mange hører på det.
Så god nat og tak for festen
Siger både vært og gæsten.

Jystrup Savværk kan vi lide
Her står alle side om side
Hver september er her gilde
Og det gør os ellevilde.

Steffen Lenschau-Teglers

Bilag 6

De oprindelige bofæller, som flyttede ind i juli 1984.

De numre, der mangler i rækken er gæsterum.

Bolig 1: Regnar og Karen Dørig.

Bolig 3: Mariane Fosvald og Jan Holm Jacobsen.

Bolig 5: Helga Anker Madsen og Knud Petersen.

Bolig 6: Annie og Steffen Lenschau-Teglers.

Bolig 7: Ulrik Danstrøm og Pernille Probst Rasmussen.

Bolig 8: Jesper Jespersen og Lis Ludvigsen.

Bolig 9: Hanne og Thomas Børner.

Bolig 10: Karin og Mogens Heering,

Bolig 11: Anne-Marie og Peter Nørhave.

Bolig 12: Martin Rudnicki og Lone Ulholm.

Bolig 13: Gerd-Onny Gauslå og Vagn Engell.

Bolig 14: Britt og Bjarne Christensen.

Bolig 15: Inge Sibbern og Stig Askå.

Bolig 16: Anni Hilleborg og Ib Andresen.

Bolig 17: Lone og Ebbe Vonsbæk.

Bolig 18: Frank Hansen.

Bolig 19: Birthe Sørensen.

Bolig 20: John Nørgaard Nielsen og Jenina Anderberg samt Johns far Jens Nørgaard.

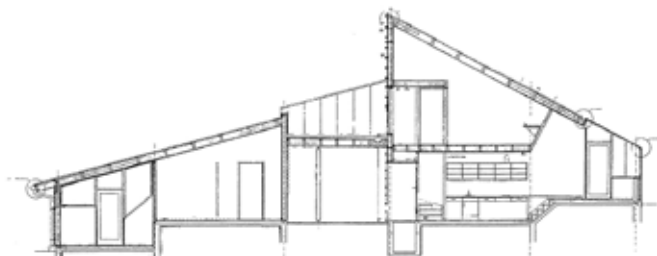
Bolig 21: Bigger Søndergaard og Claus Poulsen.

Bolig 23: Kirsten Steenhof og Jørgen Falborg.

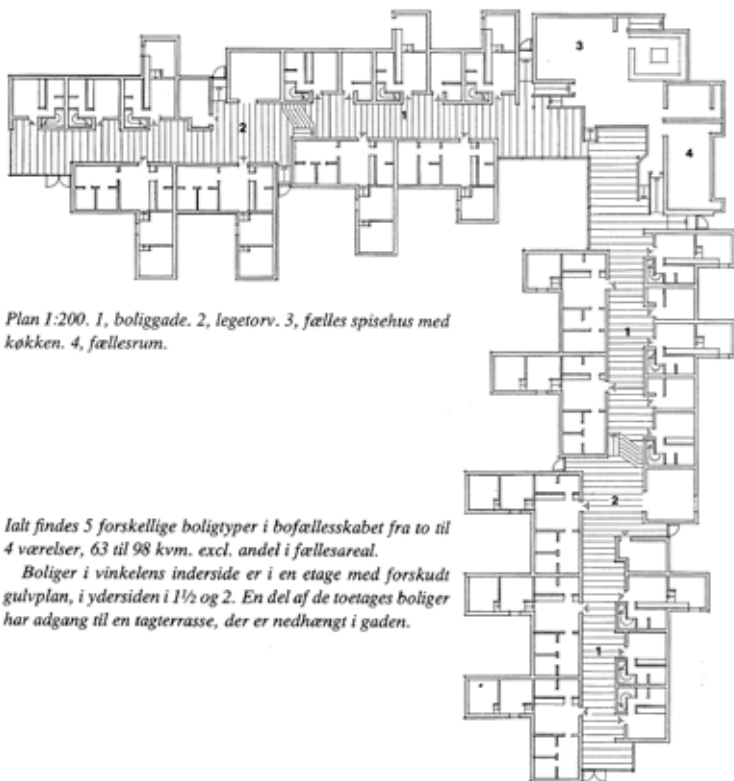
Bolig 25: Anita Rasmussen og Lars Hansen.

Den røde villa: Iben Haasum og Kern Olofsson

1:150

Plan 1:200. 1, boliggade. 2, legetorv. 3, fælles spisehus med køkken. 4, fællesrum.

Ialt findes 5 forskellige boligtyper i bofællesskabet fra to til 4 værelser, 63 til 98 kvm. excl. andel i fællesareal.

Boliger i vinkelens inderside er i en etage med forskudt gulvplan, i ydersiden i 1½ og 2. En del af de toetages boliger har adgang til en tagterrasse, der er nedhængt i gaden.

9 788771 140798